Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 20 גראשען — היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 286 | Łódź, Środa 11 grudnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, מיטוואך, ט כסלו תר"צ | № 286

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודישע קאלא ווערט פערבעטען אין שלאס

די קאנפערענצען מיט די פארשטעהער פון בעזונדערע סיים - גרופירונגען

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט האט דער מלוכה-פרעזידענט אויפגענומען די דעפוטאטען סלאוועק, ניעדזשאל-קאווסקי און רוג. די אנגערופענע ווילען וועגען דער קאנפערענץ נישט געבען קיין שום ערקלערונגען, ווייל דער מלוכה-פרעזידענט וועט ארויסגעבען וועגען דעם אַן'ענטשפרעכענדען קאמוניקאט.

מארגען וועלען אויפגענומען ווערען די דעפוטאטען ריבארסקי, דאמבסקי און דעמבסקי (אנשטאט וויטאס'ן).

לויט דער מיינונג פון „צענטראלעוו" וועלען די דאזיגע אונטערהאנדלונגען נישט ברענגען צו קיין שום רעזולטאטען, און עס קורסירען פער'-עקשנ'טע קלאנגען, אז ביים רודער פון דער רעגירונג וועט צוריק פערבלייבען שוויטאלסקי.

אויף איבערמארגען וועלען וואהרשיינליך איינגעלאדענט ווערען אין שלאס די פארשטעהער פון יודישען קאלא און פון דייטשען קלוב.

וויפיל רעגירונגס-סובסידיעס בעקומען די יוד. אינסטיטוציעס

ווארשא, 10. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער נאציאנאל-ראט האט זיך געווענדעט צו אלע יודישע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס, זיי זאלען צושטעלען אויסצוגען פון זייערע הכנסות און וואסערע סובסידיעס זיי בעקומען פון דער רעגירונג. די מאטעריאלען זענען נויטיג דעם נאציאנאל-ראט פאר דער בודזשעט-דעבאטע אין סיים.

געכאפט דעם דיסעלדארפער מערדער?

בערלין, 10. (א. ט. אי.) פון דיסעלדארף איז מען מודיע: ס'איז גאנץ מעגליך, אז דער ארעסטירטער דינער געסטראי איז דער שרעקליכער לוסט-מערדער, נאך וועלכען די פאליציי יאגט זיך אומזיסט א לאנגע צייט. עס זענען פאראן א רייהע בעווייזען, וואס בעשטעטיגען די דאזיגע השערה.

צוזאמענפאהר פון די האנדווערקער-קאמערן

ווארשא, 10. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). שבת קומט אין ווארשא פאר א צוזאמענפאהר פון די האנדווערקער-קאמערן. עס וועט בעהאנדעלט ווערען די פראגע וועגען גרינדען אַן'אלגעמיינעם פערבאנד פון די קאמערן און וועגען אויסארבייטען א נאוועלע צום געזעץ וועגען אומזאץ-שטייער.

ערשטע זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). היינט פארמיטאג האט זיך צום ערשטען מאל פאר דער איצטיגער סיים-סעסיע צוזאמענגעקליבען די ביודזשעט-קאמיסיע פון סיים אונטער'ן פארזיץ פון דעפ. בירקא (ב. ב.)

עפענענדיג די זיצונג, האט דער פארזיצער געמאלדען, אז די קאמיסיע האט צו דערלעדיגען דעם פרעלימינאר-בודזשעט, דעם ענין טשעכאוויטש און דעם פאספארטען-געזעץ.

דאן איז מען צוגעטרעטען צו פערטיילען די רעפעראטען, און מחמת, נאך א דיסקוסיע האט דעפ. האלינסקי (ב.ב.) דערקלערט, אז די אפאזיציע-גרופירונגען האבען דורך א מעהרהייט אפגענומען ביי דעם בעבע-קלוב אלע וויכטיגסטע רעפעראטען, און מחמת אזוי קאן עס אויך ווייטער פאסירען ביי אפשטימונגען — זאגט זיך זיין קלוב אפ פון די רעפעראטען, וואס זענען איהם צוגעטיילט געווארען.

דעפ. בירקא האט דאן געמאכט א צווייטע אפשטימונג, און די רעפעראטען זענען פערטיילט געווארען אויף אזא אופן, אז דער בעבע-קלוב האט נישט בעקומען קיין איין רעפעראט. (דער רעפעראט פון יוסטיץ-מיניסטעריום האט ביי ביידע אפשטימונגען בעקומען דעפ. ראזמארין פון יוד. קאלא).

נאכדעם איז בעשלאסען געווארען צו בעשטימען די צווייטע זיצונג אויף פרייטאג.

נאך דער זיצונג האט דער פארזיצער דעפ. בירקא זיך געמאלדען צום סיים-מארשאלעק, וועלכען ער האט רעפערירט די בעשלוסען פון דער מעהרהייט. דער סיים-מארשאלעק האט זיך געשטעלט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז אין דער צייט פונ'ם רעגירונגס-קריזיס קען די סיים-קאמיסיע נישט ארבייטען, אכיבע דער סיים-פלענום וועט אננעהמען אַן'אנדער שטעלונג אין דער דאזיגער פראגע.

די אלע, וועלכע האבען אבגעגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער אונפערגעסליכער מוטער

נ. ע. מיכלה הענדל קאהן

דעם אויפריכטיגסטען דאנק דריקט אויס די פאמיליע.

3119

דאנקזאגונג.

די אלע, וועלכע האבען אבגעגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער אונפערגעסליכען פערשטארבענעם מאַן, פאטער, ברודער, פעטער און שוואגער

נ. ע. יצחק דוד פוקס

דאנקען מיר דערמיט פון טיפען הארצען. די פאמיליע.

גאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אונזער לאנג-יעהריגער פערוואלטונגס-מיטגליד און מיטגרינדער פון דער חברה „גמילת חסדים" בושעזינער 15

נ.ע. מנחם זאב (מאנע וואלף) קרעמער

אין פערשטארבענעם פערלירען מיר אַן'אקטיווען און איבערגעגעבענעם מיטגליד, וועמענס נאמען מיר וועלען שטענדיג אין עהרע בעהאלטען.

צו דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט, מיטוואך, דעם 11-טען דעצעמבער, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, בושעזשינער 17, ווערען אלע מיטגלידער געבעטען צו קומען, כדי אפצוגעבען דעם נפטר דעם לעצטען כבוד.

די פערוואלטונג פון דער חברה „גמילת חסדים" בושעושינער 17

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 52 יאהר מיין ליבער מאַן, ברודער און שוואגער

נ. ע. מנחם זאב (מאנע וואלף) בן ר' אליהו ז"ל קרעמער

(געב. אין קורלאנד)

די לויה קומט פאר היינט, מיטוואך, דעם 11-טען דעצעמבער ד. י. (ט' כסלו) 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז בושעשינער 17. וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

מוראדיגע באהן-קאטאסטראפע אין בעלגיען

די קאטאסטראפע איז פארגעקומען ביים וואקזאל אין נאמיר, פאר די אויגען פון עולם, וואס האט געווארט אויפ'ן צוג

צעהנדליגער דערהרג'עטע און פערוואונדעטע

בריסעל, 10 (צ.ט.אג.) אין נאמיר (בעלגיען) האט היינט פאסירט א שרעקליכע באהן-קאטאסטראפע. ביים ארייגפאהרען אויפ'ן וואקזאל איז אראפ פון די שינעס א פאסאזשיר-צוג. ביז איצט האט מען ארויסגעצויגען פון אונטער די חורבות 10 טויטע און 48 פערוואונדעטע.

בריסעל, 10 (צ.ט.אג.) די קאטאסטראפע האט פאסירט מיט'ן צוג, וואס איז דרייפערטעל 6 ארויס פון בריסעל. די צאהל טויטע בעטרעפט 17 מאן.

בריסעל, 10 (צ.ט.אג.) מ'האט ארויסגעצויגען פון אונטער די חורבות פון צוג 18 שרעקליך צוקאלעטשעטע טויטע. דער צוג איז אראפ פון די שינעס אין דער גאנצער געשווינדקייט, וועלכע איז געווען אזוי גרויס, אז 4 וואגאנעס זענען געפלויגען אין דער לופט און זענען ארויף איינער אויפ'ן אנדערען. די וואגאנעס זענען צושמעטערט געווארען אויף שטיקלעך.

צווישען פובליקום, וואס האט געווארט אויפ'ן אנקומענדיגען צוג און וואס האט צוגעזעהן די קאטאסטראפע, האבען זיך אפגעשפילט שרעקליכע סצענעס. מענשען זענען ווי אראפ פון זינען און מיט דער גרעסטער מיה איז די רעטונגס-אפטיילונגען אויסגעקומען אפצוהיטען די ארדנונג.

מ'רעכענט, אז די צאהל דער'הרג'עטע איז בעדייטענד גרעסער, ווי 18. פערוואונדעטע האט מען ארויסגענומען 75 פון זיי עטליכע צעהנדליג אין א לעבענסגעפעהרליכען צושטאנד.

די סיבה פון דער מורא'דיגער קאטאסטראפע איז א שלעכט אנגעשטעלטער וועקסעל. די העפטיגקייט פון שטורץ איז געווען נאך שטארקער דעריבער, ווייל די ליניע געהט אויף דעם ארט בארג-אראפ.

צום ארט פון דער קאטאסטראפע איז ארויסגעפאהרען דער בעלגישער קעניג און דער באהן-מיניסטער.

פוילישע בירגער וועלן בעקומען ענטשעדיגונג פון דער א"י-רעגירונג

פאר זייערע פערלוסטען אין א"י

ווארשא, 10. (יט"א טעלעפאניש).

דער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי האט מיטגעטיילט דעם פערטרעטער פון יט"א אז אין רעזולטאט פון אנ'אינטערווענץ, וועלכע עס האט פארגענומען דער פוילישער אמבאסאדאר סקירמונט ביי דער בריטישער רעגירונג אין לאנדאן וועלען די פוילישע בירגער, וואס האבען געהאט פערלוסטען בעת די א"י־געשעהענישען בעקומען פערגיטיגונגען. זיי דארפען זיך ווענדען דעם וועגען מיט ביטעס צו דער ארץ־ישראל־רעגירונג.

„קרן קימת" בעקומט דעם געקויפטען באדען אין וואדי-האבאראש

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

די רעגירונג האט פעראָרדענט די אראבישע פאכטער פון וואדי האבאראש, אז זיי זאלען פערלאזען דעם באדען, וועלכער איז גענצליך אפגעקויפט געווארען דורכ'ן קרן קימת פאר א מיליאן דאלאר.

ארעסטירט 9 יודען

אלס בעשולדיגטע אין ערמארדען אנ'אראבער

חיפה, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

דא זענען ארעסטירט געווארען 9 יודען וועלכע ווערען בעשולדיגט אין ערמארדען אנ'אראבער. צווישען די ארעסטירטע געפינט זיך א 65־יעהריגער יוד, אלע ארעסטירטע זענען בעפרייט געווארען אויף קויציע.

אפגעשטעלט דעם ארגאן

פון מוזולמענישען הויפט-ראט פאר יודען-העצעס

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

עס איז אפגעשטעלט געווארען דער אראבישער ארגאן „על יארמוק" וואס ערשיינט אין חיפה. די צייטונג איז דער ארגאן פון מוזולמענישען הויפט־ראט און איז אפגעשטעלט געווארען פאר העצע געגען יודען.

„יודישער דראמאטישער טעאטער אין ווארשא"

איז געגרינדעט געווארען צום נייעם סעזאן

ווארשא, 10. (יט"א טעלעפאניש).

לויט דער איניציאטיווע פון א גרופע טעאטער פריינד און ביי דער מיטהילף פון יודישען ארטיסטען פעראיין איז געגרינדעט געווארען א יודישע טרופע וואס וועט טראגען דעם נאמען „יודישער דראמאטישער טעאטער אין ווארשא". די רעזשי האבען איבערגענומען דוד הערמאן, דר. וויכערט, א. אנר. די לייטונג — יאנאס טורקאוו.

עבר-הירדן נישט צופרידען

מיט דער א"י-וואלוטע

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

אויף דער זיצונג פון לעגיסלאטיווען ראט פון עבר הירדן וועלכע איז פארגעקומען אין עמאן איז געשטעלט געווארען אנ'אינטערפעלאציע, פארוואס אין עבר הירדן איז איינגעפיהרט געווארען די א"י־וואלוטע, וועלכע ברענגט שאדען דעם עבר־הירדן.

אין יודישע הענד געפינט זיך 40 פראצענט פון די

אראנזשען-פלאנטאציעס אין ארץ-ישראל

ערקלערונג פון אראבישען עקספערט אויף דער זיצונג פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער בריטישער אויספארשונגס־קאמיסיע זענען פערהערט געווארען די ווייטערדיגע אראבישע עדות. צו. אנדערע איז פערהערט געווארען דער דירעקטאר פון לאנדווירטשאפטליכען רעגירונגס־דעפארטאמענט מאכמער זאג העפ. זיינע ערקלערונגען זענען געווען עהנליך צו די ערקלערונגען פונ'ם אנדערען אראבישען עקספערט וואס האט געגעבען זיינע ערקלערונגען די פאריגע וואך, ער האט זיך נאך ברייטער אפגעשטעלט אויף די גרויסע ערד־שטחים אין מפרץ היפה. ער האלט אז פון די 600.000 אקער ערד לענג־אויס דעם ים־פאס עזה־היפה וואס זענען פאסיג פאר אראנזשען־פלאנטאציעס, האבען יודען שוין אפגעקויפט 25000 אקער לאנד. ווייטער האט ער ערקלערט, אז פון לאנדווירטשאפטליכען שטאנדפונקט איז די צוקונפט פונ'ם בארען ביים ים פאס אפהענגיג פון דעם ווי אזוי ער וועט בעארבייט ווערען. בכלל געפינען זיך שוין אין יודישע הענד ביז פערציג פראצענט פון בארען, וואס זענען גאייגנעט פאר אראנזשען־פלאנטאציעס. נאכדעם שטעלט ער זיך אפ אויף דער לאגע אין וואדי האבאראש, וואו די אראבער האבען בעקומען א בעפעהל צו פערלאזען דעם באדען.

די קאמיסיע האט געהאלטען, אז דער באדען געהערט צו קליינע אראבישע בעזיצער, ס'האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, לויט דאקומענטען אז דער באדען געהערט צו 2 אראבישע גרונט־בעזיצער, וועלכע וואוינען אין אויסלאנד. דער עדות איז מסכים אז די אראבער האבען איצט מעהר פלאנטאציעס ווי פריהער, ער האט אבער נישט געוואלט מודה זיין אז דאס איז געשעהן אונטער דער יודישער השפעה.

נאכדעם איז פערהערט געווארען די קריסטליכע שוועסטער טורפאן. זי בעהויפטעט אז די יודען האבען געשאסען אויף דעם אויטא, אין וועלכען זי איז געפאהרען אין שפיטאל.

עמיל לודוויג אין א"י

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש).

אהער איז אנגעקומען דער בעוואוסטער יודיש־דייטשער שריפטשטעלער עמיל לודוויג וועלכער וועט בעריייזען ארץ־ישראל און וועט בעזוכען די יודישע קאלאניעס.

דייטשע קאמוניסטען טראגען אריין אנ'אונצוטרוי-וואטום דער רעגירונג

בערלין, 10. (א. ט. אג.) די קאמוניסטישע פראקציע פון רייכסטאג האט בעשלאסען ביי דער פארשטעהענדער דעבאטע וועגען דער פינאנץ- און שטייער-פאליטיק, אריינצוטראגען אן אונצוטרוי-וואטום דער רעגירונג.

דער שטורם זיך אריבערגעטראגען קיין צפון-אייראפא

גוואלדיגע שאדענס אין פראנקרייך, שפאניען, ענגלאנד און פארטוגאל.— אונטערגעגאנגען שיפען.— פון פיל שיפען קומען אן רעטונגס-רופען ס.א.ס.

פיל טייכען זענען ארויס פון די ברעגעס און פערפלייצט די אומגעגענד

פאריז, 10. (א.ט.אג.) דער שטורם רוועט ווייטער. די גרעסטע טייל שיפען האט זיך בעהאלטען אין די נאהענטסטע פארטען, אין לא ראשעל זענען געראטעוועט געווארען פון אנ'אונטערגעהענדער שיף זעקס איטאליענער. די שיף „שערי" איז געווען אויפ'ן וועג פון א שפאנישען האפען קיין ראטערדאם מיט א מאנשאפט פון 41 מאן, און מיט א באגאזש פון פאספאר און מינעראלען. אנ'ערך 120 קילאמעטער ווייט פון פראנצויזישען בריק, איז די שיף דורך די רוישיגע כוואליעס בוכשטעבליך צושניטען געווארען אויף צוויי טיילען און איז באלד אונטערגעגאנגען. א האלבע שעה נאכדעם איז פארבייגעפאהרען א פראנצויזישע שיף „גאסקאן". מיט גרויסע אנשטרענגונגען איז געלונגען צו ראטעווען 6 פערזאן פון דער מאנשאפט.

פאריז, 10. (א. ט. אג.) דער געוואלטיגער שטורם, וואס איז פערבונדען מיט א שטארקען רעגען הערשט ווייטער איבער גאנץ מערב־אייראפע און אטלאנטישען אקעאן, די פראנצויזישע פרעסע איז פול מיט איינצעלהייטען וועגען די שאדענס, וואס דער שטורם האט אנגעמאכט אין פראנקרייך, שפאניען, ענגלאנד און אויף די ברעגען פון מיטעללענדישען ים, פיל טייכען זענען ארויס פון די ברעגען, פערגיסענדיג גרויסע שטחים. די קלענערע שיפען האבען זיך בעהאלטען אין די נאהנטע פארטען. טיילווייז שוין בעשעדיגטערהייט, פון א רייה גרעסערע טראנסאטלאנטישע שיפען, וואס געפינען זיך אין מיטען ים דערגעהען סיגנאלען ס.א.ס., וועגען הילף. די שטארקסטע קראפט האט דער שטורם דערגרייכט די פאריגע נאכט. איבער פאריז האט זיך אריבערגעטראגען א שטורם מיט א שנעלקייט פון 100 קילאמעטער א שעה.

לאנדאן, 9. (א. ט. אג.) דער שטורם, וואס רוועט שוין זייט 4 טאג האט שוין געבראכט פיל קרבנות אויף דער יבשה און אויפ'ן ים. ביים דרום־מזרח־ברעג פון ענגלאנד איז אונטערגעגאנגען א שיף „פראנס דונקאן". 20 מאטראסען זענען דערטרונקען געווארען און 5 האבען זיך קוים אפגעראטעוועט מאסען מענשען וועלכע האבען אבסערווירט די קאטאסטראפע פונ'ם ברעג, האבען נישט געקענט צו הילף קומען.

קאפענהאגען, 10. (א. ט. אג.) דער שטורם האט זיך פון מיטעל אייראפע אריבערגעטראגען אויף צפון. אין דענעמארק האט דער שטורם אנגעמאכט גרויסע שאדענס, אמשטארקסטען האט געליטען מזרח־יוטלאנד. די ראדיא־סטאציע אין בעלאוועגר האט דערהאלטען אזוי פיל „סאס"־רופען, אז זי האט געמוזט אויפהאלטען אלע ראדיא אורדיציעס.

אמסטערדאם, 10. (א.ט.אג.) דער שטורם איבער האלאנד רוועט זייט שבת מיט אלץ שטארקערן כח, ערטערווייז דערגרייכט זיין שנעלקייט 90 קילאמעטער א שעה.

ליסאבאן, 10. (ספ. טעל.) אין צפון טייל פון פארטוגאל הערשט ווייטער דער שטורם. די טייכען זענען ארויס פון די ברעגען, און האבען פערפלייצט די אומגעגענד.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען.

קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-31.

[illegible]

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43. טעל. 32-41

[illegible]

נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

דעם טראדיציאנעלען יודישען הארציגען מזל-טוב ווינש איך דער חשוב'ע יודישע משפחה, דעם גרינדער און 20-יעהריגען פערוואלטער פון דער „גמילות חסדים"-קאסע ביים גרינעם מארק 7

חבר מענדל הימעלפארב

זיין זון וועהרטע פרוי צפורה, צו זייער זילבערנער האכציים, איך שיק זיי די הארציגסטע ברכה, זיי זאלען דערלעבען צו פייערן די גאלדענע האכצייט, און זיין הויז זאל בעציירט זיין מיט תורה וגדולה במקום אחד, און א גוט געזונד, מאריך ימים ושנים זיין, און זיין זוהן בנימין צו דער הייבינער בר-מצוה, ווינש איך, ואס איהר זאלט איהם מגדל זיין אויף די בערג פון ארץ-ישראל.

עהרען-סעקרעטער פון דער „גמילות חסדים"-קאסע ביים גרינעם מארק 7

צבי איזענבוים.

3110

א הארציגען פאהר-געזונד

דיר, מיין טייערער פריינד

חיים דוד צודקאוויטש

צו דיין אפפאהרען.

אלעקסאנדער אין נאוועמבער 1929.

שמואל כעלעמער.

אברהם קאהן.

Dr. JACÓB EYCHNER

ינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

אל. 1. מאי 16 טעל. 11-24

נעהמט אן פון 7—8 אוו.

געזעלשאפט אוונט-קורסן פאר ארבייטער אין ווארשא, אפט. אין לאדז.

זאל „הזמיר", אל. קאשטשושקי 21

פרייטאג, דעם 13-טען דעצעמבער 8 א זייגער אין אווענד, קומט פאר

א פארלעזונג

א. ד. ס.

„כ'פערברען פאריז" און די שווארצע פליגעל

וועגען די ראמאנען פון ברונא יאשיענסקי און קאדען באנדראווסקי)

פון דיכטער און קריטיקער חבר ש. ל. שניידערמאן (ווארשא)

(איבערזעצער פונ'ם ראמאן „כ'פערברען פאריז")

פראגמענטען פון „כ'פערברען פאריז", רעציטירט דורך די ארבייטער-סטודיע „יודישע ביהנע"

בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון בעקליידונגס-פעראיין לאנעוויצא 4, נאראלאוו-ביבליאטעק זאכאדניא 63 און אין טאג פון דער פארלעזונג אין קאסע פון „הזמיר".

וויכטיג פאַר עמיגראַנטען און קרובים-זוכער
אינפאָרמאַציעס פון „יעאס“

די לאָדזשער אָפּטיילונג פון דער צענטראַלער יודישער עמיגראַציע-געזעלשאַפט „יעאס“ אין פּוילען, האָט אונז צוגעשיקט פאָלגענדע מיטיילונגען.

אויספאָדערונגען קיין אַרגענטינאַ. עס זענען דערהאַלטען געוואָרען אויספאָדערונגען פון אַרגענטינאַ פאַר פאָלגענדע פּערזאָנען: יוסף פּאָוץ, שמחה שיינבערג, יהודה, אָדער יודקאַ ביגערמאַן, משה און משה מאיר זילבערבערג.

קרובים-פאַרבינדונג. עס זענען אָנגעקומען תשובות וועגען זייערע קרובים אין אַמעריקאַ און אין ענגלאַנד פאַר לאה סטאַביצקאַ און מלכה גאָלדשטיין.

געלד פון אַמעריקאַ איז דערהאַלטען געוואָרען פאַר אַלטער טאַיב.

מכח אַוועקפאָהרען קיין אַמעריקאַ איז אָנגעקומען אַן אָנפראַגע פאַר שמואל אייזיק מילעווסקי.

אַלע אויבענדערמאָנטע פּערזאָנען, וועלכע האָבען נישט אָנגעגעבען קיין גענויע אַדרעסען, דאַרפען זיך מעלדען אין היגען ביוראָ פון „יעאס“ פּיעטריקאָווער 10 פון 10—2 בייטאָג.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון עמיגראַנטען, וואָס פאָהרען קיין בראַזיליען. היות ווי לעצטענס ווענדען זיך צו „יעאס“ אַ גרויסע צאָהל עמיגראַנטען מיט אָנפראַגען, צי מ'קען בעקומען שיפס-קאַרטען קיין בראַזיליען אויסצוצאָהלען אין ראַטעס, איינצאָהלענדיג דערוויילע נאָר אַ דערויף 5 דאָלאַר, טיילט מיט די היגע „יעאס“-אָפּטיילונג, אַז די דערמאָנטע ידיעה, שטאַמט פון שווינדלערישע ביוראָ'ען פון בראַזיליען, וועלכע נאַרען אויס אויף אַזאַ אופן 5-דאָלאַרדיגע סומען ביי נאַיווע עמיגראַנטען.

שיפס-קאַרטען קיין בראַזיליען אויף אויסצוצאָהלען קען מען דאָ באַין-אופן נישט בעקומען.

אָרגאַניזאַציע און פּראָפּאַגאַנדע. די ווערבירונגס-אַקציע, וועלכע ווערט לעצטענס געפיהרט דורך דעם אָרגאַניזיר-קאָמיטעט פון „יעאס“ אין לאָדז, האַלט שוין ביים פאַרענדיגט ווערען.

עס קומען צו טעגליך צעהנדליגער מיטגלי- דער. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז די טעטיגקייט פון היגען „יעאס“ מעהר ווי פאַרטאָפּעלט געוואָרען.

אין דער גאָהענטסטער צייט וועט פאָרקומען די גענעראַל פאַרזאַמלונג.

היינטיגען דאָנערשטאָג אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון סוחרים-פעראיין, פּעטריק. 10 די ערשטע בעריכטס- און פאַרוואַהל פאַרזאַמלונג.

פון געריכט

דערמאָרדעט אַ שוואָגער

(ב) אין קרייז-געריכט איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען די ברידער אַנטאָני און קאַזימיערז טשאַטוכאַ, וועלכע זענען געווען בעשולדיגט אין ערמאָרדען זייער שוואָגער וויצענטי גורא. צווישען גורא און זיינע שוואָגערס זענען שוין פון לאַנג פאָרגעקומען סכסוכים. אין קריטישען טאָג האָט גורא געטראָפען זיינע שוואָגערס און פאַרגעלעגט זיך איבערבעטען. דעם שלום האָט מען בעגאָסען מיט בראָנפען און שוין אין שכור'ן צושטאַנד האָט אַנטאָני טשאַטוכאַ צושלאָגען גורא'ן אַזוי, אַז ער איז אין אַ פּאָר טאָג אַרום געשטאָרבען.

דאָס געריכט האָט דעם בעשולדיגטען אַנטאָ-ני טשאַטוכאַ פאַרמשפּט אויף 6 יאָהר שווערע טורמע. קאַזימיערז טשאַטוכאַ איז צוליב מאַנגעל אין בעווייזען איז זיין שולד פריינעשפּראָכען גע-וואָרען.

פאַרפיהרט אַ מינדיעהריגע שטיף-טאָכטער

(2) מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק האָט דער 33-יעהריגער סטאַניסלאַוו זובערט חתונה געהאַט מיט דער אלמנה וויקטאָריאַ וואָראָזשינסקאַ, וועלכע האָט שוין געהאַט אַ 12-יאָהריגע טאָכטער – פּעליציאַ.

שוין באַלד נאָך דער חתונה האָט זובערט, אונטער דראָהונגען, געצוואונגען זיין שטיף-טאָכטער זיך איהם איבערצוגעבען. די פרוי האָט זיך וועגען דעם דערוואוסט ערשט מיט אַ קורצער צייט צוריק, האָט זי געמאָלדען דער פּאָליציי.

נעכטען איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס גע-גען זובערט'ן. דאָס געריכט האָט איהם פאַרמשפּט אויף 3 יאָהר אויסבעסערונגס-הויז.

ביי די איינשפּאַן-בעזיצער

די טעג איז אין לאָקאַל פון פאַנטוועקער-פעראיין, אָגראָדאָוואַ 9, פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמ-לונג פון דער סעקציע איינשפּאַן-בעזיצער. נאָכדעם ווי די ה"ה: דאָרנבלאַט, צוקער, הערצבערג, דזיאַלאָשינסקי געבען אָפּ אַ טעטיגקייטס-בעריכט, וועלכער ווערט נאָך לענגערע ויכוחים בעשטעטיגט אין עס ווערט אויסגעדרוקט צוטרוי דער אַלטער פאַך-קאָמיסיע, ווערט געוועהלט אַ נייע פאַך-קאָמי-סיע, וועלכע האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פאָל-גענדען אופן: פאָרזיצער – פייוויל צוקער, וויצע-פּרעזעס – שלמה הערצבערג, סעקרעטאַר – אַברהם דזיאַלאָשינסקי, זלמן פיגלאַרש, ישראל בערמאַן, יאַנקעל גאָלדמאַן, מלך טענצער, פּנחס גאָלדמאַן. מענדעל בראָשקאָווסקי, יוסף בלושטיין, ישראל גאָטהעלף אַלס פאַך קאָמיסיאַנטען און מרדכי טוי-טער, לייזער בושאָסטאָווסקי, משה עקשטיין און גרינבערג אַלס קאַנדידאַטען.

נייע פערוואַלטונג פון קאָלאָ-ניאַל-הענדלער

די טעג איז פאָרגעקומען די קאָנסטיטואירונגס-זיצונג פון דער נייער פערוואַלטונג פון דער קאָ-לאָניאַל סעקציע ביים קליינהענדלער-פעראיין פּיעט-ריקאָווער 6. די פערוואַלטונג האָט זיך קאָנסטיטו-אירט: פּרעזעס – אייזיק לעווין; וויצע-פּרעזעס – משה טוכמייער און לייב אַכאַטניצקי; קאַסירער – מיכאל ליכמאַן; סעקרעטאַר – וואָלף ברוין; פער-וואַלטונגס מיטגלידער: אברהם כענטשינסקי, מאיר איזביצקי, אברהם בענזעל, מאָטיל בליזקאַ, משה ראָזענוואַסער, שמואל מיגדאַל און שמעון גאָטליב.

פון ארץ-ישראל-אמט
(קאָמוניקאַט)

דער צענטראַלער א"י-אמט האָט דערהאַלטען א מעלדונג פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין ירושלים אַז עס זענען אַרויסגעשיקט געוואָרען פאַר פּוילען אויפ'ן חשבון פון די סערטיפיקאַטען אויף דעם ווינטער 754 סערטיפיקאַטען פאַר מענער אין עלטער פון 18 ביז 35 יאָהר און 26 סערטיפיקאַטען פאַר פרויען.

לויט דער אנווייזונג פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע און אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער א"י-קאָמיסיע ביים צענטראַלען א"י-אמט, — איז די גרעסטע צאָהל פון די מענער-סערטיפיקאַטען בעשטימט פאַר חלוצים וועלכע האָבען דורכגעמאַכט די געהעריגע חלוצישע הכשרה.

די פרויען-סערטיפיקאַטען, צוליב זייער קליי-נער צאָהל, זענען בעשטימט אויסשליסליך פאַר חלוצות.

אַלע עולים נישט חלוצים, וועלכע זענען שוין בעשטעטיגט געוואָרען צו דער ע"יה דורכ'ן צענ-טראַלען א"י-אמט האָבען שוין בעקומען מעלדונגען וועגען דעם לעצטען טערמין פון זייער אָפּפאָהר קיין ארץ-ישראל.

די גרויסע צאָהל ביטען און שאלונים וועגען ערטיילען סערטיפיקאַטען וואָס זענען אין משך פון דער צייט איינגעפּאַסען אין צענטראַלען א"י-אמט וועלען בעטראַכט ווערען ערשט נאָכדעם ווי עס וועט ענטגילטיג פעסטגעשטעלט ווערען וויפיל סערטיפי-קאַטען עס וועלען נאָך צוגעגעבען ווערען פאַר פּוי-לען אויף דעם ווינטער עווענטועל וועלען זיי קומען אין בעטראַכט אויף דער ע"יה פון קומענדיגען זו-מער. די פעראינטערעסירטע וועלען צו יענער צייט פאַרשטענדיגט ווערען בריפליך פון צענטראַלען א"י-אמט.

דעם 16. דעצעמבער נעהמט אָפּ פון קאָנסטאַנצאַ די פּאַבער-ליין שיף „אויאַ“, צו דעם שיף פאָהרען אַרויס די עולים פון וואַרשא שבת-צו-נאַכטס, דעם 14-טען דעצעמבער 11 אַ זייגער אָווענט מיט'ן שנעל צוג דורך לעמבערג קיין קאָנסטאַנצאַ. די עולים צו דער שיף דאַרפען זיך מעלדען אין צענטראַלען א"י-אמט נישט שפּעטער ווי פרייטאָג דעם 13-טען ד. ח. אינדערפריה, כדי צו בעקומען די דאָקומענ-טען און ערלעדיגען די געהעריגע פאָרמאַליטעטען און דאָס אָפּשיקען דעם באַגאַזש. די גרופּע וועט בעגלייט ווערען ביז'ן פּאָרט דורכ'ן פאָרטרעטער פון צענ-טראַלען א"י-אמט.

די קומענדיגע שיף פון פּאַבער-ליין וועט אָפּ-געהן פון קאָנסטאַנצאַ דעם 12-טען יאַנואַר 1930.

אַרום דעם חנוכה-באַזאַר פון „וו. י. ז. א.“
(קאָמוניקאַט)

צוליב דער גרויסער פאַרבערייטונגס-אַרבייט צום גראַנדיעזען חנוכה-באַזאַר איז די ערעפנונג פון באַזאַר אָפּגעלייגט געוואָרען אויף דעם קומענדי-גען מיטוואָך דעם 18-טען ד. ח.

די הפצה-זאַמלונג ווערט ווייטער ענערגיש געפיהרט און יעדען טאָג ברענגען די זאַמלערינס נייע ווערטפולע חפצים, וועלכע עס שענקען מיט אַ ברייטע האַנד די היגע יודישע בעפעלקערונג.

צווישען אַנדערעס איז אויך ערהאַלטען געוואָ-רען שפּענדען פון פאַרשידענע פירמען פון די אַרו-מיגע שטעט ווי אויך פון וואַרשא.

דער באַזאַר וועט זיין אָפען פון 18-טען ביז'ן 22-טען ד. ח. און אין משך פון דער צייט וועלען אויך פאָרקומען פאַרשידענע אימפּרעזעס פאַר עלטערע און קינדער.

צוליב דער בעגרענעצטער צאָהל פּלעצער אויף די פאַראַנשטאַלטונגען, ווערען שוין אַרויסגעגעבען איינטריטס-קאַרטען, וועלכע מען קען בעקומען אין לאָקאַל פון „וויזאָ“ (פּושעיאָזר 2) טעגליך פון 5 ביז 10 אָווענד.

אַפּטייקען

(2) מ. עפּשטיין (פּיעטריקאָווער 225), באַר-טאָשעווסקי (פּיעטריקאָווער 95), ראָזענבלום (ציגעל-גאַס 12), יורשים פון גאַרפיין (וואָלטשאָנסקאַ 54), י. קאָפּראָווסקי (נאָוואָמיעיסקאַ 15).

„סקאַלמיעזשאַנקי“
אין זאַל פון פילהאַרמאָניע

היינט, מיטוואָך, אַן איינציגער אַ גאַסטראָל פון אַנסאַמבל פון טעאַטער „פּאָפּיליאַרני“ איז זאַל פון פילהאַרמאָניע. די אימפּרעזע האָט אַרויסגע-רופען אַ גרויסע אינטערעסירונג צווישען לאָדזשער טעאַטער-עולם.

מעלדונג

די פּראָפעסיאָנעלע וואַרשטאַטען פון „אָרט“ זענען ווייטער טעטיג.

מיר מעלדען, אַז אַלע „אָרט“-וואַרשטאַטען זענען ווייטער טעטיג און אַלע שילער ווערע-אויפגעפאָדערט צו קומען צו די לימודים. די שילער פון דער וועבעריי, קאָמפּאַן אָפּטיילונג און פון רונדען זאָקען, וועלען בעקומען ספּעציעלע איינלאַדונגען.

די פערוואַלטונג.

13117

וועלכע גאַסען עס וועלען איצט ווערען ברוקירט

(מ) אויף דער זיצונג פון דער רעלעגאַציע פון בוי-אָפּטיילונג אונטער פאָרזיץ פון לאַווניק איזרעבסקי, איז פעסטגעשטעלט געוואָרען די רייה פון די וויכטיגסטע אַרבייטען ביים ברוקירען די גאַסען אין דער נאָהענטסטער צייט (אין יאָהר 1930).

כדי צו בעפרייען די פּיעטריקאָווער גאַס פון דער האַר-בעוועגונג, איז בעשלאָסען געוואָרען אויס-צוברוקירען מיט גראַנאַט-שטיינדליך (די גאַסען: זאַכאָדניאַ (פון קאָנסטאַנטינער ביז זשעלאַזנאַ) די וואָלטשאַנסקאַ (פון וואָוואָרסקאַ ביז זאַמענהאָף), שיענקיעוויטשאַ גאַס (פון נאַרוטאָוויטש ביז פּשע-יאַזד), וואָלטשאַנסקאַ (פון נאַרוטאָוויטש ביז פּאָמאָרסקאַ) מיט גראַניט שטיינדליך וועלען אויך אויסגע-לעגט ווערען די גאַסען אויף וועלכע עס בעמערקט זיך אַ גרעסערע ראַד-בעוועגונג, די טראַוגוטאַ, קאָליעיאָוואַ, קילינסקאַ, זאַוואָדסקאַ.

עס איז אַ חוץ דעם בעשלאָסען געוואָרען אויסצוברוקירען 40 גאַסען אין די עקען פון שטאָט און אין די פאָרשטעט.

די רעאַליזאַציע פון דעם פּלאַן איז אין אַ גרויסער מאָס אָפּהענגיג פון דעם בוי-פּורושעט וועלכער וועט אָנגענומען ווערען אויפ'ן יאָהר 1930.

נקמה פון אַן אָפּגענאַרט מיידעל

(—) אויף פּאָמאָרסקאַ לעבען נומער 95 איז צו דעם אַרויסגעהענדען 39 יעהריגען סטאַניסלאַוו יאַוואָרסקי צוגעגאַנגען זיין געוועזענע געליבטע די 24 יעהריגע סטאַניסלאַוואַ פּ. און האָט איהם אָפּ-געגאָסען דאָס פּנים מיט זאַלץ-זויער, אויפ'ן געשריי פון דעם אָנגעבריהטען זענען אָנגעלאָפען דורכגעהער מען האָט צום פאַרוואונדעטען אַרויסגערופען פּאַ-גאָטאָוויע און צו דער פאַרברעכערין פּאָליציי. סטאַ-ניסלאַוואַ פּ. האָט ערקלערט, אַז זי האָט נקמה גענומען אין איהר געוועזענעם געליבטען, ווייל ער האָט זי אָפּגענאַרט און אַוועקגעוואָרפען.

געפונען חתונה-פּראָטאָקאָלען אין די אַרכיוון פון מאַגיסטראַט

אין יאָהר 1914, בעת'ן אויסברוך פון וועלט-קריג זענען אַ סך פרויען, וואָס זייערע מענער זענען אַוועק אויף די שלאַכט-פעלדער, געבליבען אָהן חתונה-אַקטען.

די יודישע קהלה האָט דאַן פאַר אַזעלכע פרויען רעקאָנסטרויקאַם צוזאַמענגעשטעלט חתונה-פּראָטאָ-קאָלען, כדי זיי זאָלען קענען בעקומען אונטערשטי-צונגען און אויסצאָהלונגען. אין אַ צייט שפּעטער זענען די פּראָטאָקאָלען פאַרפאַלען געוואָרען, און ערשט די טעג האָט זיי אין דעם אַרכיוו פון מאַגי-סטראַט אויסגעפונען דער ה' שלאָמאָוויטש (פון ושעראָמסקיעגאָ 9).

ספּאָרט-בעוועגונג.

פייערליכע ערעפנונג פון נייעם „שטערן“-לאָקאַל

שבת איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם לאָקאַל פון היגען יודישען אַרבייטער-ספּאָרט-קלוב „שטערן“.

ה' ליטוואַק עפענט די פייערונג מיט אַ גרע-סערע רעדע.

אין נאָמען פון יודישע אַרבייטער-קולטור און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס האָבען בעגריסט די ה"ה: ראַטמ. האַלענדערסקי, בראַנר, קאַגאַן, וויל-בערבאַרד, סטאַלאַרסקי און שוואַרצבערג.

אין נאָמען פון די פּוילישע אַרבייטער-ספּאָרט-קלובען האָבען בעגריסט פאָרשטעהער פון „וויד-זעוו“ און „טור“. אַ לענגערע בעגריסונג האָט אויך געהאַלטען ה' רענקאָווסקי, אין נאָמען פון פּוילישען אַרבייטער-ספּאָרט-פאַרבאַנד און היגען קרייז-קאָמי-טעט פון די אַרבייטער-ספּאָרט-קלובען. נאָך די רעצי-טאַציעס פון די מיטגלידער פון דער יודישער אַר-בייטער-כאָר שליסט ראַטמאַן האַלענדערסקי די פייערונג.

די לאַגע פון די „טוריסטען“ אין דער „ליגע“ איז נאָך אַלץ נישט קלאָר

אין די היגע ספּאָרט-קרייזען איז מען אויפ-געטרייסעלט געוואָרען פון דער ידיעה, אַז די „טוריס-טען“ האָט מען בעשלאָסען אַראָפּצורעכענען די 2 פּונקטען פון זייער געוואונענעם מעטש מיט „וואַרטאַ“ און אַוועקגעבען זיי „וואַרטאַ“, אַלס זאַלקאַזער צוליב דעם אַנטיילנעהמען פון ושולקאָווסקי אין דער „טו-ריסטען“-מאַנשאַפט און אַזוי אַרום ווערען דעגראַ-דירט צוגלייך מיט'ן קאַטאָוויצער פוסבאָל-קלוב. די „טוריסטען“ און דעם מייסטער-טיטול וואָלט אַנ-שטאָט „גאַרבאַרניאַ“ בעקומען „וואַרטאַ“. ווי מיר דערוויסען זיך איז נאָך די ידיעה אַביסעל פריהצייטיג, ווייל דער ענין ווערט ערשט בעטראַכט דורך דער „ליגע“ די קומענדיגע וואָך. די ידיעה שטאַמט דערפון, וואָס דער פּוילישער פוסבאָל-פאַרבאַנד האָט פאַרגעלייגט אַזאַ אויסגאַנג פון דער „ליגע“. די „ליגע“ וועט מיט איהרעם אַ בעשלוס גורם זיין צו דעגראַדירען אַ קלוב, וועלכער האָט זיך זעהר שווער אויסגעקעמפט איהר אָרט אין דער „ליגע“ — עס גלויבט זיך קוים.

קינאָ „ERA“

פּרי-„פלאָרא“ זאַווישאַ 22 (בצלוט)
הער

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 אַ זייגער בייטאָג.
פאַרשטאַרקטער סימפ.-אָרקעסטער

גרויסע איבעראַשונג פאַר אַלע יודישע קינאָ-ליבהאָבער!

פון דינסטאָג, דעם 10-טען דעצעמבער ד. י. גרויסע פּרעמיערע!

ס'ווערט דעמאָנסטרירט דאָס גרויסע יודישע מייסטערווערק, וואָס שילדערט די פּוילישע שטעט און דערפער בעת דער גרויסער וועלט-מלחמה א. נאָמען:

„דעם רבינ'ס טאָכטער“

די הויפּט-ראָלע שפּילט דער קעניג פון עקראַן IWAN MOZŻUCHIN i MARY PHILBIN

יעדער יוד מוז זעהן דאָס גרויסע פילם

די אויגען זעהען איינס

און ווייזען ווייזט זיך ארויס גאר עפּיס אנדערש

לאמיר זיך נישט צופיל פערלאזען אויף אונזערע אויגען, זאגט דער באקאנטער דראמאטורג מאלנאר אין א זעהר אינטערעסאנטען ארטיקעל. און ער דערצעהלט א רייה פאקטען, וואס ווייזען ווי פאלש, ווי איבערפלעכליך אונזערע אויגען זעהען.

ער איז דאן געווען א יונגער סטודענט, דערצעהלט מאלנאר, און געלעבט מיט זיינע עלטערען אין א גרויס פיערשטאקיג הויז. איינמאל איז ער געקומען אהיים שפעט ביינאכט, נאך צוועלף. ער האט געוואלט אנקלינגען, אז די וועכטערין זאל עפענען די טיר. נאר דא האט ער בעמערקט, אז די טיר איז עפּוואס אפען. ער איז אריין אין קארידאר און דערזעהן ווי א פרוי ליגט אויף דער פאדלאגע אויסגעצויגען אויפ'ן רוקען און בלוט שטראמט פון איהר שטערן. נעבען איהר איז געשטאנען אויף די קני א יונגערמאן און געווישט איהר דאס בלוט מיט א טאשענטיכעל, און נעבען זיי איז אויף דער פאדלאגע געווען דער אפגעהאקטער קאפ פון אן אלטען מאן מיט גרויע האר און מיט א שרעקליכער וואונד אויפ'ן פנים.

יענע סצענע זאגט מאלנאר, איז די שוידערליכסטע, וואס ער האט ווען עס איז געזעהן אין זיין לעבען. דאס בלוט איז ביי איהם פערגליווערט געווארען אין די אדערען. ער איז געווען זיכער, אז דא האט ער זיך אנגעשטויסען אויף עפּעס אנ'אומערהערטען פערברעכען.

און דאך איז עס געווען ווי ער האט זיך דערוואוסט, א זעהר אומשולדיגע סצענע:

אין דעם זעלבען הויז, אין א מעבלירטען צימער, האט געוואוינט א יונגער דאקטאר. געוואוינט האט ער דארטען, ווייל עס איז איהם געווען נאהענט צו דעם קליניק פונ'ם אוניווערזיטעט, וואו ער האט פערבראכט זיין גאנצע צייט. ער האט געדארפט ווערען אנ'אסיסטענט פון א בעריהמטען פראפעסאר, און ער האט אפט דערפאר געארבייט ביז שפעט אין דער נאכט אין דעם אנאטאמישען אינסטיטוט, אין דעם צימער וואו טויטע ווערען יעפאלמעסט. ער איז געווען אזוי פלייסיג, אז אפט פלעגט ער מיטנעהמען מיט זיך אהיים שטיקער פון מענשליכע קערפערס, איינגעוויקעלט אין פאפיר, און פלעגט ארבייטען איבער זיי ביי זיך אין צימער. אבער קיינער אין הויז האט וועגען דעם נישט געוואוסט. אלץ וואס די וועכטערין האט געוואוסט איז, אז ער קומט אפט ביינאכט מיט א גרויס פעקעל אונטער'ן ארעם.

אין יענער נאכט, וועלכע האט זיך פיינליך איינגעשניטען אין מאלנאר'ס זכרון, האט ער געבראכט מיט זיך אהיים דעם קאפ פון א מענשען. די הויזוועכטערין האט איהם געעפענט די טיר. עס איז דאן געווען א געזעץ אין שטאט צו געבען א קליינע מטבע פאר עפענען די טיר ביינאכט. אבער דער יונגער דאקטאר האט גארנישט געגעבען דער וועכטערין די לעצטע עטליכע וואכען, דאס מאל האט ער איהר דערלאנגט אנ'אסיגנאציע. נאר די פרוי האט נישט געהאט גענוג קליינגעלד אום צו געבען איהם רעשט, און זי האט איהם געזאגט, אז ער וועט איהר בעצאהלען אנ'אנדערש מאל. דער דאקטאר האט אבער געוואלט פטור ווערען פון דעם קליינעם חוב, און ער האט צו איהר געזאגט:

— ווארט א ווילע. איך וועל זיך אריבערכאפען איבער'ן וועג און צובייטען דאס פאפירעל אין דער קאפע.

ער האט אוועקגעלייגט זיין פעקעל אויפ'ן דיל און איז ארויס.

די וועכטערין האט ענדליך געהאט פאר זיך א געלעגענהייט אויסצוגעפינען וואס פאר א פעקלען ער שלעפט עס צו זיך ביינאכט. איהר נייגעריגקייט האט גובר געווען. זי האט זיך איינגעבויגען און אויפגעבונדען דאס פעקעל, און דער אפגעהאקטער קאפ האט זיך ארויסגעקייקעלט. עס האט איהר ארומגעכאפט אזא גרויל, אז זי האט אויפ'ן שטעל געחלש'ט, אומגעפאלען און צוקלאפט זיך דעם קאפ אן דער פאדלאגע. און עס האט אנגעהויבען רינען בלוט. ווען דער דאקטאר איז געקומען האט ער זי גלייך גענומען מינטערען. און אין יענער מינוט איז עס דער יונגער מאלנאר אריינגעקומען אין קארידאר.

ער דערצעהלט א צווייטען אינצידענט, וועלכער בעווייזט, אז מען דארף זיך נישט פערלאזען צופיל אויף דעם וואס אונזערע אויגען זעהען.

דער דאזיגער אינצידענט איז פארגעקומען אין בודאפעשט אין דער צייט פון דער לעצטער גרויסער מלחמה. דער אקטיאר האט עס איהם דערצעהלט ווי אזוי די געשיכטע האט פאסירט. ער איז געווען אויסער זיך בשעת ער האט עס דערצעהלט:

דער אקטיאר איז געגאנגען ביינאכט איבער'ן בולוואר. עס איז געווען א נאסע קאלטע נאכט. פלוצים האט ער בעמערקט ווי עס דערנעהנטערט זיך אנ'אפגעריסענער פערשוין, וועלכער זעהט אויס אומגליקליך, הונגעריג, און געהט מיט די קורצע, טאנצענדיגע טריט פון איינעם, וועלכער האט זיכער געליטען פון א קאנטוזיע. דער אקטיאר האט דערפיהלט א רחמנות צו דעם וועטעראן און איהם געגעבען א ביסעל געלד. יענער האט בעדאנקט און געוואלט זיך אוועקשלעפען ווייטער.

— וואו וואוינט איהר? — האט ביי איהם דער אקטיאר געפרעגט.

— אויף קא-קא-קאבאניא — האט דער אינוואליד געענטפערט.

„נאך א שטאמלער דערצו", האט דער אקטיאר א טראכט געטון. „נעבעך, שרעקליך! ער וועט אודאי ביז פארטאג זיך נישט קאנען דערשלעפען אהיים".

און ער האט צוגערופען א טאקסיבקע.

נעהמט דעם מענשען אהיים אויף קאבאניא — האט ער געזאגט צום שאפער און האט איהם בעצאהלט אין פאראויס.

דער אינוואליד האט עפּעס א שטאמעל געטון, וואס האט געקלונגען ווי „א דאנק".

דער אקטיאר האט איהם געהאלפען ארייןשטייגען אין דער טאקסיבקע און פערמאכט דאס טירעל. ער האט זעהר פיינט געהאט, אז מען זאל איהם דאנקען.

די טאקסיבקע איז אפגעפאהרען. דער אקטיאר האט זיך פערנומען צו דער קאפע „ניו-יארק", וואו עטליכע פריינד האבען אויף איהם געווארט. נישט ווייט פון דעם אריינגאנג אין קאפע, אין העלען ליכט פון רעסטאראן, דערזעהט ער מיטאמאל זיין אינוואליד פון קאבאניא. אין איין אויגענבליק איז איהם קלאר געווארען וואס דא איז פארגעקומען: אזוי ווי דער שאפער האט דאך שוין געהאט אפגענומען דאס געלד פאר'ן פאהרען, האט ער ארויסגעווארפען פון דער טאקסיבקע דעם הילפלאזען, קראנקען סאלדאט. און זייענדיג שטארק צורודערט פון דעם געדאנק, איז ער צוגעלאפען צום אינוואליד.

אבער יענער האט אנגעהויבען צו שרייען:

— גע-גע-געוואלט! ער וויל מיר שלעכטס טון! רא-רא-ראטעוועט! — און מיט א קוויטש האט ער פרובירט אנטלויפען.

אין א רגע איז ארום זיי געווען א גרויס געזעמעל מענשען.

— וואס איז געשעהען — האט מען געפרעגט.

— רא-רא-ראטעוועט! ער וויל מיר שלעכטס טון! — האט דער אינוואליד אלץ געקוויטשעט. — ער לאזט מיך נישט בעטלען... מע-מע-רדער!... ער האט מיך אריינגע-גע-געזעצט אין א טאקסיבקע!... איך וויל נישט געהן אהיים... גע-געוואלט! לומפ!...

און דער עולם ארום איז אלץ געוואקסען און אלע האבען געהאט רחמנות אויפ'ן בעטלער. דער אקטיאר האט איינגעצויגען דעם קאפ אין קאלנער פון פוטער, אראפגערוקט דאס היטעל, ארויסגעכאפט זיך פון צווישען עולם ווי א גנב און שנעל אריינגעשארט זיך אין א פינסטער געסעל.

דער מוסר השכל דערפון איז, זאגט מאלנאר, אז עס נישט גענוג צו זיין גוט. מען דארף האבען מזל אין דעם אויסוואהל פון א קרבן פון אייגענער גוטסקייט.

ק. ל—ן

(סוף קומט).

יורידישע עצות

אין דער דאזיגער אפטיילונג גיט די רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט" [illegible] אויף יורידישע פראגען, וועלכע ווערען געשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופאן

יורידישע אפטיילונג

פון „נייעם פאלקסבלאט".

[illegible]

10079. יעקב גלעזער.

אויף אזא וואנדער-האנדעל מוז מען אומבעדינגט האבען אנ'אזוי-גערופענע ליצענציע, וועלכע ווערט ארויסגעגעבען דורכ'ן אינדוסטרי-אמט ביים מאגיסטראט.

10080. Sz. G.

פון אלגעמיינעם געריכט קאן אנ'ענין איבערגעשיקט ווערען אין ארבייטס-געריכט דאגעגען איז נישט דערלאזבאר, אז פון ארבייטס-געריכט זאל אנ'ענין איבערגעשיקט ווערען צו משפט'ען אין אלגעמיינעם געריכט.

10081. א טרייער לעזער פון דאלנא גאס.

א שטראף-פראצעס קעגען א מויבען אדער שטימען מוז אומבעדינגט פארקומען מיט אנ'אנטייל פון אנ'אדוואקאט.

אויב דער אנגעקלאגטער איז אליין נישט ביכולת זיך צו אנגאזשירען אנ'אדוואקאט, מוז איהם בעשטימען דאס געריכט אנ'אדוואקאט.

דער אדוואקאט מוז זיין אנוועזענד אפילו אויך בעת דער אויספארשונג.

10082 שלאמאוויטש:

אויב דער רעזערוויסט האט דערנעהרט אלס איינס, צי אינערהאלב אדער מחוץ דער מלוכה, פערלירט דערמיט זיין משפחה דאס רעכט אויף די אזוי גערופענע רעזערוויסטען-אונטערשטיצונג.

10083 ה. ש.

פון בקשות וועגען אנ'אדראטשעניע ווערט בענומען אנ'אפצאל אין דער הויך פון 20 זל.

10084 א פראוויגצער בעל-מלאכה:

די שטעלונג פון אייער מאגיסטראט איז נישט קיין ריכטיגע, ערשטענס איז נאך איבערהויפּט א פראגע, צו איהר קאנט טראקטירט ווערען אלס רוסישער בירגער.

צווייטענס ווערען אין רוסלאנד נישט אנגעוואנדען קיין אויסנאם-געזעצען לגבי בעל מלאכות בלויז דערפאר, ווייל זיי זענען בירגער פון דער פוילישער מלוכה.

10085 גר-שטיין:

אויב אין משך פון זעלבען יאהר ווערט מען נאכאמאל בעשטראפט פאר האנדלען נאך די אזוי גערופענע פאליציי-שעה'ן, ווערט מען פערמשפט נישט צו קיין געלד-שטראף, נאר צו אומבעדינגטער ארעסט.

10086 א טעגליכער לעזער פון גדאנסקא 24

10087 רוביגאוויטש:

10088 א הויזווירט פון זגערזשער:

וועגען אייערע ענינים דארפט איהר זיך פערשטענדיגען מיט אונזער יוריסט טעגליך פון 3—5 נאכמיטאג מיטברענגענדיג די צייטונג.

מה שהיה הוא שיהיה,
ומה שנעשה הוא שנעשה!
זא זאלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו.
רעכטסקאנסולענטען-ביורא צו ה'
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
(וזאכאדניא 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, ארוואלאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין ווארשאנד ראזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
מיט אכטונג
מאנעלא, רעכטסקאנסולענט
פעטריקאווער 17.

ער שרייבט אויס צו זיך די טעכטער און בעקומט א צולאג די מאמען

אין ווילנע דערצעהלט מען איצט פאלגענדע אינטערעסאנטע מעשה, וואס האט פאסירט מיט אנ'אמעריקאנער יודען, א טאטע פון 2 קינדער, וועלכער האט געוואלט אפנארען זיין פרוי, אבער בור כ"ה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל...

די מעשה איז אזא:

מיט 19 יאהר צוריק האבען זיי זיך בעקאנט, פערליבט און חתונה געהאט. דאס פאר פאלק האט געהאט 2 קינדער מיידלעך, דוקא יפה-פיות, פון וועלכע טאטע-מאמע האבען גרויס נחת געהאט.

מיט א יאהר עלף צוריק איז אבער צווישען פאר פאלק דורכגעלאפען א שווארצע קאץ.

די בעציהונגען צווישען מאן און ווייב זענען וואס אמאל אנגעשטרענגטער געווארען, ביז דער מאן האט אין א געוויסען פריהמארגען גענומען אין פליטה געמאכט, איבערלאזענדיג דאס ווייב מיט די קינדער אויף הפקר... אין עטליכע וואכען ארום האט דאס ווייב פלוצלינג בעקומען פון איהר תכשיט א בריף אז פון אמעריקא, אבער נאכדעם אז ער יודער, ווי אין וואסער אריין... א קימאלן פון 10 יאהר האט זי מעהר פון איהם קיין איינגעטונקטע פען נישט געהאט. די פרוי מיט די קינדער האבען זיך שוין מייאש געווען פון איהם און האבען זיך איינגעארדענט אנ'ארימען לעבען, ווי זיי האבען געקענט...

אין א שעהנעם פריהמארגען איז אבער פלוצלינג אין זייער ארימער כאלופקע ערשינען דער אמעריקאנער מאן און טאטע... דער פערוואונדערטער פרוי האט ער געמאלדען, אז ער האט זיך פערבענקט נאך זיינע קינדער, און אזוי ווי קיין געלד פעהלט איהם נישט, איז ער געקומען אפנעהמען זיי קיין אמעריקא...

דער פרוי, האט, נאטירליך, זעהר פערדראסען זיין קאלטע בעציהונג צו איהר, זי האט אבער מיט שטאלץ פערבארגען איהר בעליידיגונג.

שפעטער האט דער מאן אונטער דער ווירקונג פון די קינדער געפרובט אפילו זיך איבערבעטען מיט דער פרוי. זי האט אבער נישט געוואלט הערען, נישט געגלויבט זיין חרטה-אנשטעל און איז איהם געבליבען פרעמד... בלויז אלס מוטער האט זי מיטגעהאלפען דעם טאטען פון איהרע קינדער צו פערפערטיגען אלע נויטיגע פאפירען פאר די קינדער, כדי זיי זאלען קענען מיטפאהרען מיט איהם קיין אמעריקא...

ווען אלץ איז שוין געווען פערטיג, איז דער מאן אפגעפאהרען קיין אמעריקא און פון דארט אראפגעשיקט די נויטיגע פאפירען פאר די קינדער. בעקומענדיג די פאפירען, האט זיך די מאמע מיישב געווען, אז אייגענטליך האט זי זיך פריהער געדארפט אראפכאפען קיין אמעריקא און זעהען מאכען א טאלק מיט אייגענעם גורל... איהם האט מען אבער טעלעגראפירט, אז די קינדער פאהרען און ער זאל זיך גרייטען מקבל-פנים זיין זיי. דערווייל האט זי אויסגעארבייט אלע פאפירען פאר זיך, דערין האט איהר אגב מיטגעהאלפען אויס מיטלייד פון איהר גורל דער קאנסול זעלבסט. זי האט פערקויפט אלץ פון שטוב, כדי צו שאפען געלד אויף הוצאות און האט זיך געזעצט אויפ'ן שיף...

ווי אזוי ער וועט איהר מקבל-פנים זיין דארט ביים שיף, וואו ער וועט קומען אפנעהמען זיינע טעכטער, איז שווער פאראויס צו זעהן. נאטירליך וועט ער דערפון שטארק צופרידען נישט זיין, אבער ס'וועט זיין פערפאלען. און אפשר וועט זיך איהר טאקע איינגעבען אנצולערנען דעם „אלטען" איהרען פאר זיין קאלטער בעציהונג צו אנ'אייגענער פרוי. און אפשר וועט נאך דורך דעם צוריק אויפגעבויט ווערען די צושטערטע היים...

אפשר ?...

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען.
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון.
עמט אן אין דער היים פון 3—5 נאכמיטאג.

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז.
11 דעצעמבער 1929

סעזאָן-אַרבייט פון אַנטיסעמיטיזם

די אינטערנאַציאָנאַלע אַנטיסעמיטען בענוצען זיך שוין פון לאַנג מיט סטודענטען, אַלס שילד, מיט וועלכער זיי פערשטעלען זיך, כדי דורכצופיהרען זייערע פערשטעקטע, יודענפרעסערישע מעשים.

אַנטיסעמיטען לאָזט זיך דאָס בעמערקען ביי אַנטי-יודישע סטודענטען-אונרוהען אויפ'ן קולטור-געביט. אַזוי למשל, שטעלט אַרויס די אַקאַדעמישע יוגענד יעדעס יאָהר בײם אַנפאַנג פון די אַרבייטען אויף די מעדיצינישע פאַקולטעטען אין פוילען, די פאָדערונג אַז די יודישע מעדיקער זאָלען אין די אַנאַטאָמישע פּראָזעקטאָריומס פּרעפּאַרירען בלויז יודישע מתים!

איך האָב גאַנץ אויספיהרליך רעפערירט די דאָזיגע „פאָדערונג" לעצטענס נאָך אַ חודש מערך, ה. י. אין דער בילדונגס-קאָמיסיע פון סיים, וואו טראָצדעם, וואָס קיינער פון מיינע אַרגומענטען איז נישט געוואָרען אָפּגעשוואַכט, איז אָבער מיין פאָדערונג, אַז מען זאָל ענדליך צוריק שאַפען אַ יורידישע אָרדנונג אין פּראָזעקטאָריום, אָפּגעוואָרפען געוואָרען! דאָס בילדונגס-מיניסטעריום ווייסט און פערשטעהט גוט, אַז איך בין גערעכט, אָבער דאָס מיניסטעריום האָט מעהר מורא פאַר די סטודענטען, ווי די אַקאַדעמישע סענאַטען און דערפאַר בעמיהט עס זיך צו פערטייריגען זיין שטעלונג, בעהאַלטענדיג זיך קודם כל אונטער דער „אויטאָנאָמיע פון די הויך-שולען". גלייך די דאָזיגע „אויטאָנאָמיע" וואָלט געדאַרפט בעזייטיגען די קאָנסטיטוציע און אַנדערע התחיבות'ן פון געזעץ אויף די הויך-שולען!

אויף אַזאַ אופן איז אין די פּראָזעקטאָריומס אייגעפיהרט אַ ווילדער מנהג, וועלכער ווערט אַ געזעץ וואָס פאָדערט פון די יודישע אַקאַדעמיקער צו פּרעפּאַרירען אויסשליסליך יודישע מתים!

אַזאַ „געזעץ" האָט אַפילו נישט עקזיסטירט אין די רוסישע פּראָזעקטאָריומס אין די צאַרישע צייטען! ראַנגען עקזיסטירט עס אַ חוץ אין פוילען נאָך אין רומעניען און אין אונגאַרן. 3

דערמיט אָבער ענדיגט זיך דאָס אָבער נאָך נישט. די אַנטיסעמיטישע אַרבייט געהט אַלץ ווייטער אין דער ריכטונג צו פערגוואַלטיגען די עלעמענטאַרע רעכט פון די פוילישע בירגער. דער פּראָפעסאָר פון אַנאַטאָמיע אויף דער ווילנער אוניווערזיטעט אין גלייכצייטיג דער לייטער פון פּראָזעקטאָריום צווינגט די יודישע מעדיקער צו אַרבייטען ביי בעזונדערע טישען. אַזאַ ווירקליכע און נישט-געזעצליכע פעראָרדנונג" עקזיסטירט נישט אין ערגיץ אין פוילען!...

אַ צווייטער פּראָפעסאָר פון אַנאַטאָמיע און גלייכצייטיג דער לייטער פון פּראָזעקטאָריום אין וואַרשע אויך מיט אַ נישט-פוילישען נאָמען ה' יעזשי לאַט, האָט פעראָרדענט אַז היי-יאָהר זאָל מען בכלל נישט אויפנעהמען יודישע סטודענטען אין פּראָזעקטאָריום און זייער איינשרייבונג פערשיבען ביז צו דער צייט, ווען עס וועט זיין אַ פולער קאָנטינגענט פון יודישע מתים.

מיר קאָנען ערוואַרטען אַז די ווייטערע ענטוויקלונג פון רעכטס-שאַפונג אין דער בעציהונג וועט דערפיהרען העכסט-וואַהרשיינליך צו דער פעראָרדנונג, אַז יודישע סטודענטען וועלען קאָנען שטודירען אַנאַטאָמיע נאָר אויף איינגעמתים!...

אפשר וואָלט דער סיים, וואָס אויף זיין פּלענום וועט בקרוב קומען מיין פאָרשלאָג פון דער בילדונגס-קאָמיסיע, מאַכען אַ סוף צו די כאַאָטישע העצעס פון די אַנטיסעמיטען, וועלכע בלאַמירען פוילען און וועלען צוריק שאַפען געזעצליכע אָרדנונג אויף די פוילישע פּראָזעקטאָריומס.

דערווייל אָבער דראָט די יודישע מעדיקער די סכנה צו ווערען אַרויסגעוואָרפען פון די מעדיצינישע פאַקולטעטען!

צוליב דעם ווענד איך זיך צו די ראַבינאַטען אין וואַרשא, קראַקא, לעמבערג און ווילנא מיט דעם פאָלגענדען פאָרשלאָג:

געעהרטע הערען! עס איז נישט קיין ספק אַז פירער פון דער מלוכה דאַרפען נישט צושטעלען און פאַקטיש שטעלען זיי נישט צו קיינמאָל און אין ערגיץ מתים אין פּראָזעקטאָריום! עס איז פאַר מיר נישט קיין ספק, אַז אייער שטעלונג אין דער פראַגע פון יודישע מתים איז פולשטענדיג גערעכט.

דאָך בין איך איבערצייגט אַז איהר וועט נישט וועלען פערשווערען מיט הילף פון די לויה-פעראיינען דאָס צושטעלען פון מתים אין פּראָזעקטאָריומס, כדי צו דערמעגליכען יודען צו שטודירען מעדיצין.

דעריבער בעט איך אייך אַרויסצוגעבען אַ פעראָרדנונג אויף דער איבערגאַנגס-צייט איידער עס וועט בנוגע יודען ווערען צוריק געשאַפען אַ געזעצליכע אָרדנונג אויף די מעדיצינישע פאַקולטעטען, אַז די דערמאָהנטע פעראיינען זאָלען קודם כל צושטעלען אין די פּראָזעקטאָריומס דעם נויטיגען קאָנטינגענט פון יודישע מתים, ווי מען האָט דאָס געטון אין וואַרשא.

דעפּ. ד"ר י. ווינאַדסקי

10 יאָהר יודישע קולטור-אויטאָנאָמיע אין לעטלאַנד

דער קאָלאָסאַלער וואוקס פון די יודישע שולען

דער יודישערקבוץ אין לעטלאַנד פייערט איצט דעם צעהן-יעהריגען יובילעאום פון זיין קולטור-אויטאָנאָמיע.

מיט צעהן יאָהר צוריק, דעם 8-טען דעצעמבער 1919, האָט דער ערשטער לעטלענדישער פאַרלאַמענט אָנגענומען אַ געזעץ, לויט וועלכען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, דערונטער אויך די יודישע מינדערהייט, בעקומען אַ פולשטענדיגע קולטור-אויטאָנאָמיע מיט איי־גענע דעפּאַרטאַמענטען, וועלכע פערוואַלטען מיט אַלע קולטור-ענינים פון דער ענטשפּרעכענדער מינדערהייט. נישט לייכט איז אָנגעקומען צו איבערצייגען די לעטישע פּאַרטייען אין דער נויטווענדיגקייט צו געבען יעדער מינדערהייט אַ מעגליכקייט צו ענטוויקלען זייער קולטור לויט זיין איינענעם איינזעהן. בעזונדערס שאַרף זענען נעגען דעם אַרויסגעטרעטען די רעכטע פּאַרטייען, וועלכע האָבען ערקלערט, אַז אַ קולטור-אויטאָנאָמיע וועט שאַפען אַ „מלוכה אין אַ מלוכה" און קען ווערען געפעהרליך פאַר דער סו־וועראַניטעט פון דער מלוכה.

באַלד נאָכ'ן אָננעהמען דאָס געזעץ וועגען דער קולטור-אויטאָנאָמיע איז די יודישע געזעלשאַפט צוגע־טרעטען גרינדען דעם יודישען בילדונגס-דעפּאַרטאַמענט. אַלס דירעקטאָר איז אויסגעוועהלט געוואָרען דער אינזשעניער לאַנדוי, וועלכער פערנעהמט דעם דאָזיגען פּאָסטען ביז'ן היינטיגען טאָג.

פון מיניסטעריום האָט דער יודישער דעפּאַר־טאַמענט בעקומען בלויז 2 לעריגע צימערען און דער דירעקטאָר לאַנדוי האָט זיי געמוזט אויסמעבלי־רען מיט זיין איינענע מעבעל. נישט האָבענדיג קיין שום געלד-מיטלען און צוגעגרייטע לעהרער, איז דער יודישער דעפּאַרטאַמענט צוגעטרעטען בויען דאָס יודישע שול-וועזען אין לעטלאַנד. איצט איז נישטאָ קיין איין יודישער פּונקט אין לעטלאַנד, וואו עס זאָל נישט זיין אַ יודישע שול. דעם קאָלאָסאַ־לען וואוקס פון דער יודישער שול אין לעטלאַנד פאַר די לעצטע צעהן יאָהר בעווייזען פאָלגענדע ציפערען: אין יאָהר 1919-20 זענען אין גאַנץ לעט־לאַנד געווען 21 יודישע פאָלקס-שולען מיט 180 לעהרער און 4,157 שילער. אין יאָהר 1928-29 85 יודישע פאָלקס-שולען מיט 599 לעהרער און 10,533 שילער. די פאָלקס-שולע אין לעטלאַנד איז אָבליגאַטאָריש און ווערט אויסגעהאַלטען אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה.

ווי גרויס עס איז ביי דער יודישער בעפעלקע־רונג דער דראַנג צו מיטעל-שול-בילדונג איז צו זעהען דערפון, אַז די לעצטען האָבען אין מיטעל-שול אויף 15,388 איינוואוינער, די רוסען — אויף 13,832, די דייטשען — אויף 5,914 און יודען אויף 4,349 איינוואוינער. אין דער צייט, בעת יו־דען בעטרעפען פינף פּראָצענט פון דער גאַנצער בעפעלקערונג אין לעטלאַנד בעטרעפט די יודישע שילער אין מיטעל-שולען — 14,4 פּראָצענט. אין אוניווערסיטעט מאַכען אויס די יודישע סטודענטען צעהן פּראָצענט.

אין יאָהר 1923 האָט דער יודישער דעפּאַרטאַמענט געגרינדעט מלוכה'שע פּעדאַגאָגישע קורסען, וועלכע האָבען ביז-איצט בעהייזען אַרויסצולאָזען 140 גוט-צוגעגרייטע יודישע לעהרער.

גלייך אין אַנהויב פון זיין טעטיגקייט האָט דער יודישער דעפּאַרטאַמענט איינגעפיהרט אַן אָבליגאַ־טאָרישען שבת - רוה פאַר די יודישע שולען, דאָס וועלכע אויך פאַר'ן פּאַרלאַמענט נופא. דאָס האָט זיך אָהם איינגעגעבען ערשט נאָך אַ העפטיגען קאַמף. שבת און יודישע ימים טובים איז דער יודישער דעפּאַרטאַמענט פּונקט ווי די יודישע שולען געשלאָסען, די שווערע אויפגאַבע שטעהט נאָך פאַר'ן דעפּאַרטאַמענט ביים פערוואַרגען די שו־לען מיט פּאַסיגע געבייעדעס. דער אַלגעמיינער היררה־קריזיס וואָס הערשט אין לעטלאַנד האָט שווער גע־טראָפען אויך די יודישע שולען, וועלכע געפינען זיך אָפט אין ענגע נישט-היגיענישע לאָקאַלען.

אין טאָג פון יובילעאום, דעם 8-טען דעצעמ־בער זענען די יודישע שולען אין גאַנץ לעטלאַנד געווען געשלאָסען, עס זענען פאָרגעקומען פייער־ליכקייטען פאַר די שילער און עלטערען, אויף וועל־כע עס איז אַרומגערערט געוואָרען די בעדייטונג פון יום-טוב.

אין לאָרדען-הויז ווערט גערעדט,

וועגען דאָס פערפאָלגען די רעליגיע אין סאָוו.-רוסלאַנד.

לאָנדאָן. (י.ט.א.) אויף דער לעצטער זי־צונג פון ענגלישען לאָרדען הויז האָט דער ערצ־בישאָף פון קענטערבורי, רעדענדיג וועגען דאָס אָנקניפען דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען צווישען ענג־לאַנד און סאָוויעט-רוסלאַנד, געשילדערט די פער־פאָלגונג פון דער רעליגיע אין סאָוויעט-רוסלאַנד. דער מיטגליד פון לאָרדען הויז לאָרד מעלטשעט האָט אַנטערגעשטראָכען דעם צוזאַמענהאַנג צווי־שען דער קאָמוניסטישער פּראָפּאַגאַנדע און דער לאַגע אין א"י-ישראל. די אונרוהען אין ארץ־ישראל ווי אויך אין כינע, אינדיען און עגיפּטען — האָט לאָרד מעלטשעט געזאָגט — זענען דער רעזולטאַט פון דער באָלשעוויסטישער פּראָפּאַגאַנ־דע. אויף דער פראַגע פון וויקאָנט טשעלוואוד, צי גלויבט ער ווירקליך דערין, האָט לאָרד מעל־טשעט געענטפערט, אַז די בעראַטונגען פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע אין ארץ-ישראל האָבען בולט בעוויזען, אַז די אונרוהען זענען ווענינסטענס טיילווייז אַרויסגערופען געוואָרען דורך אַגענטען בעצאָהלט פון מאָסקווע, אַראַבער ווי יודען.

מאַרקיז רידינג (רופוס אייזיקס) האָט זיך צוגעזאָגט פאַר אָנקניפען בעציהונגען מיט רוס־לאַנד, ערקלערענדיג, אַז דאָס וועט ברענגען נו־צען דעם וועלט-שלום.

דער אורוגוואַיער קאָנסול אין יוגאָסלאַוויען אַ יוד

בעלגראַד. (י.ט.א.) דער יוגאָסלאַווישער קעניג אַלעקסאַנדער האָט ערטיילט עקזעקוואַטור דעם נייעם עהרען-קאָנסול פון אורוגוואַי אין יוגאָ־סלאַוויען ד"ר אַדאָלף ווייסמאַן.

דער נייער קאָנסול איז אַ יודישער איי.וואוי־נער אין זאַגרעב.

אויף אַן אָכסען קאַמף אין מאַדריד

(שפּאַנישע איינדרוקען)

פון דר. איזידאָר לעווין.

מיר ווייסען נישט וואָס פאַר אַ מין ברויט די אַלטע רוימער פלעגען פאַר זיך פאָדערען, דערפאַר אָבער ווייסט מען, אַז אונטערהאַלטונגען האָבען זיי ביי זייערע הערשער געפאָדערט אַזעל־כע מינים, ווי דער אָקסענקאַמף. עס איז אויף דער וועלט נישטאָ אַזאַ אויפרעגענדיגער שפּיל ווי דער אָקסענקאַמף, אַלץ-איינס וואָס פאַר אַ מיינונג מיר האָבען וועגען דעם.

נאָכדעם ווי איך האָב בייגעוואוינט דריי אָקסענקאַמפען איז דאָס מיר שרעקליך מיאוס געוואָרען. עס האָט מיך פּשוט אָנגענומען אַ גרויל, ווען איך האָב געזעהן ווי אַ שעהן מאַיעסטעטיש פערד, וואָס איז געלעכעט געוואָרען פון אַ שטיר'ס האָרן האָט זיך פון דער אַרענע אַוועק־געשלעפּט מיט אַ צוריסענעם בויך פון וועלכען די קישקעס האָבען אַרויסגעהאָנגען, כדי צו קרי־גען פון אַ שפּיז דעם לעצטען „גנאַדען שטויס".

און דאָך ווען איך האָב שפּעטער, אָנקומענ־דיג אין אַ זונטאָג קיין מאַלאַגאַ, געהערט, אַז אַרום 6 פאַרנאַכט וועט דאָרט פאָרקומען אַן אָקסענקאַמף, האָב איך מיין געפּעק איבערגעלאָזט אויפ'ן באַהן-הויף און בין שנעל אַוועק צו דער אַרענאַ.

ווען איך בין געווען אין מאַדריד האָב איך זיך קוים דערוואַרט אויף זונטאָג צו זעהן דאָס ערשטע מאָל אַן אָקסענקאַמף. דער ריזיגער סטאַ־דיאָן איז געווען איבערפּאַקט מיט מענשען, ווע־מעס פיל קאָלירענדיגע קליידער זענען געווען בעגאָסען מיט דעם גאָלדיג-רויטען ליכט פון דער אונטערגעהענדיגער זון. צווישען דער מאַסע האָט זיך געהערט אַ רוישענדיגע שושקעריי. צוויי שכנים מיינע האָבען זיך געאַמפּערט איבער די פעהיגקייטען פונ'ם מאַטאַדאָר און פון די אָקסען. ווייל דער אָקס ווערט דאָ בעטראַכט פאַר אַ „שפּילער" פּונקט ווי דער מאַטאַדאָר און ווערט פּונקט אַזוי הילכיג אַפּלאָדירט אָדער אויסגעפייפט, ווי דער מענשליכער געגנער זיינער. די אָקסען וואָס דאַרפען ערשיינען אויף דער אַרענאַ ווערען אויף פּלאַקאַטען מיט גרויסע בוכשטאַבען אַנאָנ־סירט, אַז זיי קומען פון דער אָדער יענער „גאַ־נאַדעריאַ" (ערציהונגס-פּלאַץ פאַר קאַמף-אָקסען). מיינער אַ לאַנדסמאַן, וועלכער האָט נישט פער־שטאַנען קיין שפּאַניש איז איינמאָל צו מיר גע־קומען מיט אַן איבעראַשענדיגער „בשורה", אַז אויף דער אַרענאַ וועט היינט אָווענד קעמפען אַ פרוי-מאַטאַדאָר מיט'ן נאָמען מאַריאַ אַרטיס. אין אמת'ן אָבער איז די דאָזיגע פרוי בלויז געווען די אייגענטימערין פון דער „גאַנאַדעריאַ", וואו דער קאַמף-שטיר איז ערצויגען געוואָרען.

ענדליך האָט דער אָרקעסטער אויף דער גאַלעריע גענומען שפּילען, אַלס אַן אָנזאָג, אַז דער שפּיל הויבט זיך אָן און דער עולם איז געוואָרען געשפּאַנט מיט ערוואַרטונג. דער טויער עפענט זיך און עס מאַרשירען אַריין די מענש־ליכע בעטייליגטע אין דעם קאַמף. פאָראויס קו־מען די צוויי „אַלגואַסילאָס". זיי זענען נישט קיין קעמפער, נאָר רייטענדיגע פּאַראַד-פיהרער, בע־פּוצט מיט מאָדנע קאָסטיומען און מיט פעדערען אויף זייערע היטלען. הינטער זיי מאַרשירען די מאַטאַדאָרען, די פּיקאַדאָרען (רייטענדיגע קעמ־פער) און די באַנדעריליעראָס (קעמפער מיט קליינע שפּיזען), וועלכע ווערען פונ'ם עולם אויפ־גענומען מיט אַ שטורמדיגער אָוואַציע. הינטער זיי פאָלגען נאָך די בעגרעבער — 4 ביז זעקס אויסגעפּוצטע פעאָנען פיהרענדיג 4 מויל-אייזלען, וואָס דאַרפען אַרויסשלעפען פון דער אַרענאַ די וואָס פאַלען טויט אין קאַמף. אַ צווייטער טויער עפענט זיך און עס קומט אַרויס שפּרינגענדיג דער ערשטער שטיר, מיט אַ שרעקליכער ווילד־קייט וואָס גרייכט ביז משוגעת. ער איז אַזוי אומגעהויער שטאַרק, אַז געבענדיג זיך אַ לאָז צו צום פערקען, זעצט ער אויס פיער ברעטער מיט איין קלאַפּ.

צוויי טאָדעראָס (קעמפער) שטעהען שוין גרייט מיט זייערע רויטע „קאַפּאַס" (מאַנטלען), אָבער זיי זענען זעהר פאָרזיכטיג, ווייל דער שטיר איז איצט זעהר געפעהרליך. דער טאָדעראָ מוז אָפּט פלינק אַריבערשפּרינגען דעם פּאַרענטש, כדי נישט דער'הרג'עט צו ווערען פון דעם ווילדען אָקס. איינמאָל איז איין טאָדעראָ שיער נישט געלעכערט געוואָרען, אָבער ער איז געראַטעוועט געוואָרען דורך זיין חבר, וועלכער איז שנעל אונטערגעקומען מיט זיין רויטען מאַנטעל און האָט אויף דעם אופן אָפּגעווענדט דעם שטיר'ס אויפמערקזאַמקייט צום ערשטען קעמפער. אין אַ מינוט אַרום האָבען זיך די צוויי טאָדעראָס געגעבען די העגד און איך האָב געזעהן ווי דער געראַטעוועטער האָט זיך גע'צלמ'ט. איינער נאָכ'ן אַנדערען בעווייזען די פיער קעמפער זייערע גרויסע בריה'שקייטען מיט זייערע רויטע מאַנ־טעלעך. צולעצט קומט דער הויפּט-קעמפער, דער מאַטאַדאָר וואָס בעווייזט ערשט די אמת'ע גבו־רות. צו זאָגען, אַז ער שפּילט זיך מיט זיין לע־בען איז נאָך וועניג. עס איז אפילו אמת, אַז נאָך אַלעמען איז דער אָקס נישט מער, ווי אַ בהמה און מאַכט זיין אָנגריף שטענדיג בלויז אין איין ריכטונג און דאָס איז מאַקע די אורזאַך, פאַרוואָס ער מוז סוף כל סוף פערלירען זיין קאַמף. אָבער דאָך האָב איך אין די דריי קאַמפען וואָס איך האָב בעזוכט געזעהן, ווי צוויי מאַטאַ־דאָרען זענען דער'הרג'עט געוואָרען און אַ האַלב טוץ פערד זענען צוריסען געוואָרען, אַ הויך אַ סך אַנדערע קעמפער וואָס זענען פערוואונדעט געוואָרען.

פערזענליך האָב איך אַ פעודאַכט, אַז דאָס רוב מענשען וואָס קומען זעהן אַן אָקסענקאַמף קומען זעהען מענשליך בלוט, ווייל אָקסענבלוט קאָנען זיי דאָך זעהען אין די שלאַכט-הייזער. איך מוז אויך מודה זיין, אַז מיין גאַנצע סימ־פּאַטיע איז געווען אויף דער זייט פונ'ם אָקס, וועלכער איז שוין פון תחילת אָן אַ פער־אורטיילטער צום טויט, ווייל מיט זיין גאַנצער שטאַלענער גבורה קאָן ער גאָרנישט אויפטון גע־גען דעם פלינקען און שכל'דיגען מענשען.

עס ליגט אַ מין כשוף אין דעם רוישענדיגען

(ווייטער ווסה 7-טע זייט)

(ווייטער ווסה 7-טע זייט)

עסטרייכישע קאָנסטיטוציע אָנגענומען

ווין, 10 (א. ט. אי.) דער בונדעס-ראַט האָט היינט איינשטימיג ענטגילטיג אָנגענומען אַ נייע קאָנסטיטוציע.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

11
מיטוואך
ט
כסלו תר״צ

דעצעמבער

זון־אויפגאנג 7.29
זון־אונטערגאנג 3.25

די גרויסע שרפה אויף וואָלטשאנסקא 27

(—) אין נעכטיגען נומער פון אונזער צייטונג האבען מיר שוין געבראכט וועגען דער שרפה, אויף וואָלטשאנסקא 27, ווי ס׳איז איצט פעסטגעשטעלט געוואָרען איז די שרפה אויסגעבראכען אין דער יעגעריי פון סרעבני וועלכע געפינט זיך אויפ׳ן 2. שטאק און איז געפאכטעט דורך ה׳ קיינענפעלד.

די שרפה האט בעמערקט דער נאכט־וועכטער פון „ארט“ ה׳ משה כומעש, וועלכער האט באלד אלארמירט די פייערלעשער, און עטליכע מינוט ארום זענען אנגעקומען צוויי אפטיילונגען, וועלכע האבען אנגעהויבען די רעטונגס־אקציע, אויפ׳ן ערשטען שטאק געפינען זיך די ווארשטאטען פון „ארט“ מיט אלע מאשינען, וואס בעטרעפען דעם גאנצען פערמעגען פון דער האויגער נוצליכער אינסטיטוציע. ה׳ כומעש האט באלד מיטגעטיילט די פערוואלטונגס־מיטגלידער פון „ארט“ וועגען דער געפאהר, וואס דראהט. ס׳זענען באלד אנגעקומען ה׳ א. פרידריך, דיר. לעקעך, ד״ר אייגער א. אנר, און זענען פערבליבען אויפ׳ן ארט ביז 5 א זייגער פארטאג, ווען פאר׳ן לאקאל פון „ארט“ האט פייער נישט געדראהט קיין שום געפאהר.

די קווער־געביידע אין וועלכער ס׳האבען זיך געפונען די פאבריקען, גרעניצען זיך מיט אפיצינעס אינ׳ם זעלבען הויף אין וועלכע עס וואוינען פיל לאקאטארען און מיט בעוואוינטע הייזער פון זיעלאנא 12, וואָלטשאנסקא 25 און וואָלטשאנסקא 29.

ווי מיר האבען שוין דערמאנט האט זיך ס׳פייער אנגעהויבען אויפ׳ן 2. שטאק. די יעגעריי איז אין די לעצטע 3 חדשים צייט געווען נישט טעטיג. נעכטען זענען געמאכט געוואָרען אלע פארבערייטונגען כדי צו לאזען די יעגעריי אין בעוועגונג. און פאר־נאכט האבען אלע פערלאזען דעם לאקאל.

ווען די שרפה איז אויסגעבראכען, איז אין דער פאבריק קיינער נישט געווען. דאס פייער האט זיך פערשפרייט מיט א גוואלדיגער קראפט און שנעל קייט, אזוי, אז מ׳האט באלד ארויסגערופען צו הילף נאך עטליכע אפטיילונגען פייערלעשער. פונ׳ם צווייטען שטאק האט זיך דאס פייער אריבערגעווארפען אויפ׳ן דריטען שטאק, וואו ס׳האט זיך געפונען די יעגעריי פון ה׳ שטערן, וואס איז אויך געווען נישט טעטיג.

נישט קוקענדיג אויף דער ענערגישער אקציע פון די פייערלעשער, האט זיך ס׳פייער ווייטער פערשפרייט און ארומגעכאפט דעם 4. שטאק, וואו ס׳האט זיך געפונען די דיוואנעס־פאבריק פון ה׳ רובינשטיין. ה׳ רובינשטיין האט ערשט נישט לאנג איינגעארדענט זיין פאבריק און האט איינגעשטעלט די נייעסטע מאשינען אין ווערט פון העכער 20 טויזענט דאלאר.

מיט דער רעטונגס־אקציע האט אנגעפיהרט דער קאמענדאנט ד״ר גראהמאן. ווען דער גאנצער 4 שטאקיגער בנין איז געשטאנען אין פלאמען, האט זיך ארויסגעשטעלט ד ערנסטע סכנה, אז ס׳זאלען זיך אנכאפען די שכנותדיגע הייזער. דאס פייער האט געברענט מיט אזא קראפט, אז דער גאנצער הימעל איז געווען רויט אויף א ווייטען מרחק און די פונקען האבען דערגרייכט די פעטריקאווער גאס. צווישען די לאקאטארען איז ענטשטאנען א גוואלדיגע מהומה. מ׳האט געפאקט די זאכען, פרויען מיט די קינדער אויף די הענט זענען ארומגעלאפען און געלארעמט און די פייערלעשער האבען רוהיג און פלאנמעסיג געטון זייער רעטונגס־ארבייט.

די גאנצע צייט איז דער לאקאל, וואו ס׳געפינען זיך די „ארט“־ווארשטאטען אפגעהיט געווארען דורך די פייערלעשער. קיין דירעקטער פייער האט דעם ערשטען שטאק נישט געדראהט. מ׳האט אבער מורא געהאט, אז דער סופית וועט נישט אויסהאלטען אונטער דער משא פון די איינפאלענדע בעלקעס און מאשינען פון די אויבערשטע 3 שטאקען. ארום 4 א זייגער פארטאג האט דער קאמענדאנט גראהמאן פעראָרדענט אויסצושאלטען די עלעקטריע פון 1. שטאק. באלד דערויף האט זיך דורכגעריסען א טייל פונ׳ם סופית איבער׳ן לאקאל פון „ארט“ וואו ס׳האט זיך געפונען דער עלעקטרישער מאטאר, וועלכער איז שוין געווען אויסגעשאלטעט. די פייערלעשער האבען זעהר ענערגיש איינגעלאשען די שרפה. דערווייל האט דאס פייער, וועלכער האט זיך שוין נישט פערשפרייט אנגעהויבען ווערען שוואכער און די געפאהר פאר אלע שכנותדיגע בנינים און פאר׳ן 1. שטאק איז פעריבער. די שרפה האט אבער געדויערט ביז ארום 10 א זייגער אינדערפריה. ס׳האבען אפגעברענט דער גאנצער 2. 3. און 4. שטאקען מיט אלע איינארדנונגען מאשינעס און סחורות און מ׳האט גארנישט ארויסגעראטעוועט.

די היזקות זענען זעהר גרויס, די סבה פון דער שרפה איז נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארען. די שרפה האט אין שטאט געמאכט א גרויסען רושם. נעכטען א גאנצען טאג זענען הונדערטער מענשען געקומען אנקוקען די שרפה. פון אלע זייטען האלט מען אין איין טעלעפאנירען אין „ארט“ און גראטולירען מיט׳ן אויסמיידען די קאטאסטראפע.

מוטער און זוהן ממית׳ן דעם מאן און פאטער

א פאמיליען־טראגעדיע אויף זאקאנטנא גאס

(צ) נעכטען אינדערפריה האבען די איינוואוינער פון הויז אויף זאקאנטנא 67 דערהערט עפעס פערשטיקטע קרעכצען פון דער וואוינונג, וועלכע עס פערנעהמען די פאמיליע מאטושטשאק. אזוי ווי אויפ׳ן קלאפען אין דער טיר האט קיינער נישט געענפערט, נאר עס זענען געווארען בולטער די קרעכצען, האבען די שכנים ארויסגערופען פאליציי. מען האט אויפגעריסען די טיר און דערזעהן א שרעקליך בילד: אויפ׳ן בעט איז געלעגען אין א קאלוזשע בלוט דער איינהאבער פון דער וואוינונג, לעאן מאטושטשאק, מעהר איז אין שטוב קיינער נישט געווען. די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט פעסטגעשטעלט ביי דעם פערוואונדעטען מאטושטשאק 11 וואונדען, מיט א האק, אין קאפ און אין אנדערע טיילען פון קערפער און עטליכע וואונדען מיט עפעס אנדערע טעמפע־מכשירים.

ווען מען האט דעם שווער־פערוואונדעטען מאטושטשאק דערמינטערט, האט ער דערצעהלט, אז די וואונדען האט ער בעקומען פון זיין אייגענער פרוי און זוהן.

מאטושטשאק האט צוריק מיט א יאהר פערלוירען זיין פאסטען, פון דעמאלט אן איז געווען געשטערט ביי איהם אין שטוב דער שלום־בית. די פרוי ארבייט ביי זילבערשטיינ׳ען אין פאבריק, דער זוהן ארבייט אויך ערגעץ אלס עלעקטראמאנטער און ביידע פלעגען דעם פאטער פערווארפען דאס שטיקעל ברויט, וועלכעס ער עסט.

די לעצטע אווענטורע איז געקומען צוליב דעם, וואס דער־מאן האט געבעטען דער פרוי זי זאל איהם קויפען א פאר הויזען, ווייל ער קען נישט געהען זוכען עפעס ארבייט. אין די שמאטעס, וועלכע ער האט געהאט אויף זיך, האט ער זיך געשעמט ארויסצוגעהען. נישט די פרוי, נישט דער זוהן, האבען נישט געוואלט צוהילף קומען מאטושטשאק׳ן, האט ער בעשלאסען זיך אליין ארויסצוהעלפען: ווען ער איז געבליבען אליין אין שטוב האט ער ארויסגענומען א שכן און איהם פערקויפט די שאנק פאר 70 זל. פאר׳ן בעקומענעם געלד האט ער זיך געקויפט א מלבוש.

ווען ער איז א היים געקומען, האבען איהם זיינע שטיפיגע בעגעגנט: דער זוהן מיט א האק אין דער הענד און די פרוי מיט אן אייזערנעם דראנג. נאכדעם ווי זיי האבען איהם שווער פערוואונדעט האבען זיי איהם פערשלאסען אין דער שטוב און אוועקגעגאנגען.

די הארציגע מוטער און זוהן האט די פאליציי אויפגעזוכט און ארעסטירט.

סענסאציאנעלער פראצעס וועגען פאלשע פעסער און פאלשע דאקומענטען פון מלוכה־אמטען

(2) אויף דער בעשולדיגונגס־באנק אין קרייז־געריכט זענען נעכטען געזעסען: מנחם יעקב קאמיעניעץ (ווארשא), יעקעל לאכמאן, קאמיעניעצעס רעכטע האנד, יהושע וואגאזיסקי (לאדז) רפאל נאוואשיעלסק (ווארשא) אברהם משה קיעשקאווסקי, נאכא עלפויס, די געליבטע פון קאמיענעצען, אייזיק שאר און לבע קליינמינץ אלע בעשולדיגט אין א גאנצער רייה ערנסטע פערברעכענס מיט פעלשען דאקומענטען פון מלוכהשע אינסטיטוציע א.ד.גל.

די פרטים פון דעם סענסאציאנעלען פראצעס זענען פאלגענדע אין דער שטעטישער סטאראסטווע האט זיך צוריק מיט א פאר חדשים געמאלדען דער סעקרעטאר פון פראנצויזישען קאנסולאט און געבעטען פעסטצושטעלען אויב די אונטערשריפטען פון ד״ר ווילאנד אויף איינינע דאקומענטען זענען ריכטיגע. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די אונטערשריפטען זענען געווען געפעלשטע. די דאקומענטען מיט א רייה אנדערע, וועלכע האבען זיך שפעטער אויך ארויסגעוויזען פאר געפעלשטע האט בייגעלעגט א געוויסער מ. שפייזמאן, קאלענבאך 12 מיט א בקשה איהם ארויסצוגעבען אנ׳אויסלענדישען פאס. דער ארעסטירטער שפייזמאן האט ערקלערט, אז די דאקומענטען האט איהם געמאכט א געוויסער יהושע וואגאזיסקי. מען האט ארעסטירט וואגאזיסקי׳ן, א וושאנדרע פון עטליכע הייזער אין לאדז, וועלכער האט זיך א חוץ דעם בעשעפטיגט מיט פעלשען פערשידענע קוואליפיקאציע־דאקומענטען. וואגאזיסקי האט וועלענדיג ארויסראטעווען זיך, אנגעהויבען פערשיטען די איבריגע. ער האט דערצעהלט, אז ער איז נאר א פרעועלע אין א גרויסער פעלשער־ארגאניזאציע, וועלכע ארבייט אויפ׳ן שטח פון דער ווארשאווער און לאדזער וואיעוואדזטווע און דער ראש פון דער ארגאניזאציע איז מנחם קאמיעניעץ פון ווארשא, קראכמאלנע 10, נאכדעם יעקעל לאכמאן, ראפאל נאוואשיעלסקי, קאמיענעצעס אדיוטאנטען, זיין געליבטע נאכא עלפוים און אברהם משה קיעשקאווסקי, וואגאזיסקי איז געווען זייער פארשטעהער אויף לאדז, בעת דער אויספארשונג האט זיך ארויסגעוויזען אז די באנדע האט געפעלשט א גאנצען בארג מיט דאקומענטען פון עמיגראציע־אמט, פינאנץ־אמט, מאגיסטראט, שטעטישער סטאראסטווע א. ד. גל.

צום פראצעס האט מען ארויסגערופען 58 עדות.

עס בעשולדיגט פראקוראר כאוילאווסקי און פערטיידיגען די אדוואקאטען: קאבילינסקי, פארעל ראפראניצקי, טעפער און מאנטליאק.

די בעשולדיגטע זענען זיך נישט מודה צו דער שולד, פערשיטען זיך איינער דעם אנדערען, קאמיעניעץ פערטיידיגט זיך אליין און שטעלט די איבריגע פראגען.

ארום 5 א זייגער נאכמיטאג האט דאס געריכט ערקלערט א פויזע ביז היינט אינדערפריה 9 א זייגער.

Dr. med.

J.Sadokierski

כטאמאטאלאג
ספעציאל־ארצט פאר מויל־ און קיפער־כירורגיע
צאהנפלייש = קראנקהייטען
רענטגען־דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3–7.
פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83.

„ארט“
הויבט
אן
שפילן

געגרינדעט א אפטיילונג פון דער יודישער געז. פאר לאנד־וויסענשאפט

דעם 5. דעצעמבער ה. י. איז פארגעקומען די ארגאניזיר־פערזאמלונג פון דער יודישער געז. פאר לאנד - וויסענשאפט, אויף וועלכע עס איז אויסגעוועהלט געווארען א פערוואלטונג און א רעווידיר־קאמיסיע.

קאנטראל־פערזאמלונגען פון יאהרגאנג 1889 און 1902

היינט דארפען זיך צושטעלען

אין פ.ק.או. I (נאוו-טארגאווא 18) שרעגאוויצעס פון רעזערוו און לאנד־שטורם מיט אין אהן געוועהר (קאטעגאריע A C1 C2 און D) וואס זענען געבוירען געוואָרען אין 1889, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11. פאליציי־קאמיסאריאטען און זייערע פאמיליען־נאמען הויבען זיך אן אויף

W

אין פ.ק.או. לאדז II (נייע ציגעל-גאס 51) היינט, די געבוירענע אין 1902 י., וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 14־טען פאליציי־קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען־נעמען הויבען זיך אן מיט אלע בוכשטאבען

צוגאב־פאבאר פון יאהרגאנג 1908

מארגען דעם 12. ד.ח. האלב 9 אינדערפריה וועט אין לאקאל אויף פאמארסקא 18 אמטירען א צוגאב־פאבאר־קאמיטע.

עס דארפען זיך צו דער קאמיסיע צושטעלען אלע געבוירענע אין 1908 און עלטערע, וועלכע האבען צוליב וואסערע עס איז נישט סיבות נישט רעגולירט זייער שטעלונג צום מיליטער־דינסט, וועלכע וואוינען אין לאדז און האבען בעקומען אינדיווידועלע איינלאדונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

שטאטישע חתונה־בעראטונגס־שטעל

(מ) די חתונה־בעראטונגס־שטעל פון מאגיסטראט, גדאנסקא 83 איז טעטיג יעדען מיטוואך און שבת פון 1 ביז 2 א זייגער.

דארט ווערט ערטיילט אומזיסט מעדיצינישע עצות פאר פערזאנען, וועלכע קלייבען זיך חתונה־צו־האבען.

עפילאג פון דער טראגעדיע אויף קילינסקי 122

אין געכטיגען נומער פון אונזער צייטונג האבען מיר מיטגעטיילט וועגען א בלוטיגער ליבעס־טראגעדיע אויף קילינסקי 122, וואו דער 44־יעהריגער טעפיל טאסטא האט שווער פערוואונדעט מיט א מעסער זיין געליבטע לעאקאדיא פאלוך און נאכדעם זיך אליין דאס מעסער אריינגעשטאכען אין בויך.

טאסטא איז פון דער וואונד געשטארבען נישט קומענדיג אפילו צום בעוואוסטזיין

די לאגע פון דער פרוי פאלוך איז אויך האפנונגסלאז.

ארעסטירט א פערשווענדער

(ד) אין דער פירמע ב. זינדערמאן אויף ראקיטשינער 9, האט געארבייט א לענגערע צייט אלס וואיאזשאר א געוויסער זיגמונד בויאנאווסקי פון טארן. לעצטענס האט בויאנאווסקי געמאכט אין דער פירמע עטליכע בעשטעלונגען אויף א סומע פון 3,500 זל. געבעטען די סחורה ארויסשיקען אויף זיין נאמען קיין טארן אין זיך מעהר אין דער פירמע נישט בעוויזען. די פירמע האט אונטערגענומען א פריוואטע אויספארשונג און פעסטגעשטעלט, אז בויאנאווסקי האט די סחורה, וועלכע ער האט בעשטעלט כלומרשט פאר קליענטען, אליין אפגענומען און פערקויפט. די פירמע האט וועגען דעם מיטגעטיילט די פאליציי, וועלכע עס האט זיך איינגעגעבען נעכטען באיאנאווסקי׳ן צו ארעסטירען.

סענסאַציאָנעלע פּרטים וועגען דער שפּיאָנקע מאַטאַ האַרי

וואס איז דערשאסען געוואָרען אלס שפּיאָן אין דער מלחמה

.2

פון יענעם טאג אן איז דער נאמען „מאטא האַרי“ געוואָרען פּאָפּולער איבער גאנץ אייראָפּא. קיינער האט נישט נאכגעפאָרשט איהר פערגאנגענהייט. אלע זענען געווען איבערצייגט, אז א גאָט־געבענשטע קינסטלערין האט זיך פּלוצים באוויזען. די גרויסע פּאריזער טעאטערס האבען זיך אנגעהויבען ארומצורייסען איבער איהר. יעדערער האט איהר געוואָלט האבען אלס סטאַר. מאטא האַרי איז געוואָרען די ערשטע טענצערין פון יענער צייט און זי האט געוועלטיגט איבער פּאריז. וואו עס האבען זיך דעמאָלט געפונען די בעריהמטע קינסטלערינס אָטעראַ, אידא רובינשטיין, רעגינא ראַדע און איזאַדאָראַ דאנקאן. זי איז אויך א יפעטראטען אין די אנדערע אייראָפּעאישע הויפּטשטעט.

איין מאל, אין א פּאריזער טעאטער, איז צו איהר געקומען הינטער די קוליסען אנ'עלעגאנטער מאן, גרויס, בלאָנד, שטאָלץ, און אין האנד האט ער געהאַלטען א טייערען בוקעט פון די בלומען אָרכידעען. דער מאן, וועמען זי האט קיין מאל אין איהר לעבען נישט געזעהען, האט געלאכט צו איהר, געדערט א פּאָר ווערטער, און זיין גאנצע האלטונג איז געווען אזא שטאָלצע, אז מאַטאַ האַרי האט אפילו נישט געקענט קלעהרען וועגען אפּקעהרען זיך פון איהם. ער איז געוואָרען איהר געליבטער. דאס איז געווען דער מאַרקיז פּיער דע־פאנטעסאַק, א באַ־קאנטע פיגור אין דער פּאריזער לעבע־וועלט, א ספּאָרט פון ערשטען קלאס, דער אינטימער פריינד פון אלע פּאריזער גווארדיע־אָפיצירען, וועלכע זענען רייך און שטאַמען אָפּ פון הויכען אדעל.

דעמאָלט האט קיינער אין פּאריז נישט גע־וואוסט, ווער ער איז און וואָס עס איז זיין באַשעפ־טיגונג, מען האט נאר געוואוסט, אז ער איז עלעגאנט, רייך. און די פּאריזער „גאלדענע יוגענד“ האט איהם געשעצט. ערשט מיט צוויי יאָהר צוריק, אין יאָהר 1927, איז ארויסגעשוואומען זיינער א קאלעגע, געטלי לוקאס, וועלכער איז צעהנדליגער יאָה־רען לאנג געווען אין דער פּאריזער אונטער־וועלט. אט דער לוקאס האט באַשלאָסען צו ווערען א בעל־תשובה, און פאר צוויי יאָהר האט ער פערעפענט ליכט א בוך, אין וועלכען ער דערצעהלט וועגען א גראף פּיער וועלכער האט זיך אויך גערופען מאַרקיז דע פאנטעסאַק.

דער מאַרקיז, דערצעהלט לוקאס, האט גע־קענט רעדען און שרייבען רוסיש, ענגליש, דייטש און פראנצויזיש. און האט גערעדט די אלע שפּראכען ווי זיין מוטער־שפּראך. קיינער האט אבער נישט גע־וואוסט וואָס זיין מוטערשפּראך איז געווען. ער האט שטודירט אין באָן. רייטשלאנד. צו יענער צייט איז זיין פאטער געשטארבען ערגיץ אין א פראנצויזישען זי־מער־פּלאץ. און איהם געלאָזען א גרויסע פערמע־גען. ער האט פערשפּילט דאס פערמעגען אין מאנטע קאַרלאָ.

ווען ער איז געווען אין לאָזאן, אין דער שווייץ האט ער זיך באַקענט מיט א דייטשען שפּיאָן, וועל־כער האט איהם געמאכט עפּעס א פארשלאג, דער מאַרקיז האט דעם פארשלאג אנגענומען.

ער איז באַלד אפּגעפאָהרען קיין פּאריז, וואו ער איז געוואָרען האָוזער־לאָזער מיט אלע גווארדיע־אָפיצירען. ער איז שטענדיג געווען אויף די גרויסע פערד־געיעגען, ער האט גענומען לעקציעס ווי צו פיהרען אנ'אעראָפּלאן, און זיינע פריינד זענען געווען איבערצייגט, אז ער טוט דאס דערפאר, ווייל ער וויל זיין דער ערשטער אין דער מאָדע. ער איז א־רומגעפאָהרען אין אלע לענדער אין אייראָפּא, און אמאל האט ער זיך אנגעגעבען אלס רוסישער קאפּי־טאן איוואן מארצאָוו.

ווען ער איז געקומען צוריק פון זיינע רייזעס אין יולי 1914, האט מאַטאַ האַרי שנעל פערקויפט איהר ווילא אין ניִלי, מיט דער גאנצער פּראכט־פולער איינריכטונג און איהר שלאָס, וואס האט א־מאל געהערט צו א פראנצויזישע קעניגין, און זי איז פּלוצלונג פערשוואונדען פון פּאריז. אין די ער־שטע טעג פון אויגוסט 1914, איז מאַטאַ האַרי אויפ־געטראָטען אין גרעסטען בערלינער קאבארעט.

אין עטליכע טעג ארום איז זי ווידער פערשוואונ־דען, זי איז אוועק אין דער באַגלייטונג פון אנ'איינ־פאך־געקליידעטען מאן, א קאמער־דינער, וועלכער האט נאכגעטראָגען איהרע טשעמאָדאנעס. ווען זיי זענען געווען אליין האבען זיי געהערט אויף „דו“. זיי האבען זיך צושיידט אין אמסטערדאם.

מיט עטליכע טעג שפּעטער איז אין פּאריז ווי־דער ערשינען דער מאַרקיז פאנטעסאַק, ער ווערט שטורמיש באַגריסט פון זיינע פריינד. ער מאכט פיל וויזיטען, פּלוצלונג פערשרייבט ער זיך אלס פריוואַ־טער אין דער פראנצויזישער ארמעע. ווייל ער האט נאך פאר דער מלחמה זיך אויסגעלערענט לופט־פליהער־ריי. נאך א קורצער אויסבילדונגס־צייט ווערט ער דערהויבען צום טיטול אָפיציר, און לוקאס שרייבט אין זיין בוך, אז ער איז באַאויפטראַגט געוואָרען „אויפצוכאַפּען די נייעסען, וואס קענען נוצען דייטש־לאנד“.

מאַטאַ האַרי איז געבליבען אין אמסטערדאם. זי לעבט זעהר איינגעהאלטען, באַזוכט נישט קיינעם פון איהרע אלטע באַקאנטע. זי פאהרט איינע מאל אין לאָנדאָן, קומט ווידער צוריק און ערשיינט פּלוצ־לונג אין פּאריז. אבער דער ענגלישער שפּיאָנאַזש־אמט, האט דערשפּירט אז עפּעס איז מיט דער פרוי נישט גלאַט. מען האט נאכגעפאָלגט אלע איהרע טריט, אבער מען האט נישט געקענט געפונען קיין שפּור, אז זי באַשעפטיגט זיך מיט שפּיאָנאַזש. די ענג־לישע געהיים־פּאָליציי האט נאר געלאָזט וויסען אין פּאריז, אז מען שפּירט איהר נאך.

ווען זי איז אנגעקומען קיין פּאריז, האט זי ווידער באַגייט איהר אמאָליגען לעבען. זי ווערט די געליבטע פון א מאן, וועלכער שפּילט א גרויסע ראָ־לע אין פראנצויזישען איסערן־מיניסטעריום. זי באַ־זוכט באַלד דעם מאַרקיז דע פאנטעסאַק, וועלכער ארבייט אין אנ'אעראָפּלאן־סטאַנציע! עס איז דאן דער זומער פון יאָהר 1916. אומגעריכט באַשליסט זי צו ווערען א טענצערין ביי ווירקט אויס אנ'ערלויב־ניש צו טאנצען אין דער שטאָט וויטעל, וואו עס גע־פינט זיך אויך א הויפּט־סטאַנציע פון פראנצוי־זישען לופט־פלאָט.

בייטאג באַגראַזשירט זי די וואונדען פון די סאָלדאטען, און בייטאג פערברענגט זי מיט די אָפּי־צירען און אלע זענען איהר איבערגעגעבען מיט לייב און לעבען.

פּלוצלונג איז זי אוועקגעפאָהרען קיין פּאריז, דארטען זענען דעטעקטיווס געקומען אין איהר הא־טעל, צום פּאלקאָווניק לע רו, דעם שעף פון־ע פראנצויזישען שפּיאָנאַזש־אמט, לע רו האט זיך נישט אויפגעהויבען פון ארט, ווען די טענצערין איז אריינגעקומען, ער האט געלאָסען געזאָגט:

„איהר מוזט שוין פארלאָזען פראנקרייך. אלע האבען אויף אייך א פערדאכט, אז איהר זייט א שפּיאָנקע, און איך ווינש, אז איהר זאלט זאָפארט צוריקפאָהרען אין אייער היים — האלאנד, און אז איהר זאלט א לאנגע צייט זיך נישט געפינען אין פראנקרייך“.

קיינער ווייסט נישט דעם אינהאלט פון דעם ווייטערדיגען געשפּרעך, וואס איז פארגעקומען צווישען דער טענצערין מאַטאַ האַרי און דעם קאפּיטאן לע רו. קיינער איז דערביי נישט געווען, איינס איז זיכער, אז מען האט איהר ערלויבט צו בלייבען. ווייל זי האט זיך פערפּליכטעט צו שפּיאָנירען פאר פראנק־רייך. עס איז אויך זיכער, אז דער פראנצויזישער שפּיאָנאַזש־אמט האט נאך דעמאָלט נישט געהאט קיין באַווייזען, אז מאַטאַ האַרי שיקט דורך פערשי־דענע אומוועגען נאכריכטען צו דער דייטשער אר־מעע, און אז דער מאַרקיז פאנטאַסעק טרייבט שוין א לאנגע צייט שפּיאָנאַזש פאר דייטשלאנד, דאס האט מען זיך ערשט דערוואוסט דורך דעם בעל־תשובה לוקאס'עס בוך.

מאַטאַ האַרי איז אפּגעפאָהרען פון פּאריז צו אנ'אומבעקאנטען פּלאץ, זי האט זיך אויף א קורצע צייט געטראָפען מיטן מאַרקיז. זי איז אוועקגעפאָה־רען קיין אמסטערדאם, איז אויך א צייט אינגאנצען פערשוואונדען געוואָרען פון אויג און איז ארויפגע־שוואומען ווידער אין פּאריז. איין פריהמאָרגען קומט זי צו קאפּיטאן לע רו, דערציילט טאג וועגען פאר־געקומענע איינצע וויכטיגע קריגס־געשעהענישען. עט־ליכע פראנצויזישע קלענערע שיפען וועלכע זענען א־רומגעיאגט אומען אין מיטעללענדישען ים, האבען פּלוצ־לונג געענדערט זייער וועג. זיי האבען זיך אנגעשלא־סען אן עטליכע גרעסערע שיפען און צוזאמען זיך אוועקגעלאָזען צום ברעג פון מאַראָקאָ און אויפגע־ריסען עטליכע דייטשע שיפען, וועלכע האבען דארט געאנקערט.

די פרוי האט אפּגעטון א געפעהרליכע שטיקעל ארבייט, זי וועלכע איז געווען א דייטשע שפּיאָנקע האט פערראטען די דייטשע שיפען צו די פראנ־צויזען. פארוואס האט זי דאס געטון? פארוואס האט זי אפּגענארט דייטשלאנד? איז עס נאר געווען צו־ליב געלד? ווייזט אויס, אז דערהויפּט האט זי פער־ראטען דייטשלאנד דערפאר, ווייל זי האט פאר קיין פאל נישט געוואָלט ארויסגעשיקט ווערען פון פראנק־רייך און זי האט געהאט א באַזונדערען גרונד פאר דעם פערלאנג.

(המשך מאָרגען).

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאכב.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצעהניע און וועטליכע קיינעזיטעראַפּיע
אפּאראטען, ד״ר : חק'שרקות אויף פלאטפוסען, קונסט־
ליכע פיס, נ-רטעמען א. ז. ח. עמפּפאנגט פון 5—7 אוו.
צוריי נעקעהרט.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספּעציעל ארצט פאר הויט= און ווענערישע
קראנקהייטען. מענער = שוואַכע. אלע ארט
אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוו.

אויף אַנ'אָקסען קאַמף אין מאַדריד

(ענדע פון 3-טע זייט).

אפּלאז. אין די „לע“ (בראַוואָ) געשרייען. וואס קומען ארויס אויף אמאל פון 10 טויזענד העל־זער און אין די פער'שכור'דיגע שמייכלען פון די שעהנע שפּאַנישע סעניאָריטאַס. אט צוליב דעם אלעמען ריזיקירען די קעמפער מיט זייערע לעבענס, באַווייזען וואונדער מיט זייער פאכען די רויטע מאַנטלען אין פּנים פון שטיר און מיט זייער קונציגען אוועקדרעהען זיך פון זיינע הערנער. איך האב שוין אפילו געזעהן ווי א שטיר האט דעם מאַטאַדאָר געהויבען אין דער לופט. צום גליק איז ער געבליבען ליגען צווי־שען די הערנער, פון וואנען ער איז פלינק אראָפּגעשפּרונגען און ווען דער אָקס האט זיך ווידער צו איהם צוגעלאָזט מיט ווילדען כעס. זענען שנעל אונטערגעקומען די אנדערע קעמפער מיט זייערע רויטע מאַנטלען און האבען געראַ־טעוועט זייער חבר, וועלכער איז גלייך ארויס־געטראָגען געוואָרען צו א דערבייאיגען שפּיטאל. מערקווירדיג איז, וואס די צוקוקער ווייזען קיין־מאל נישט ארויס קיין מיטלייד מיט'ן פערוואונ־דעטען אָדער אפילו דער'הרג'עטען מאַטאַדאָר. ער איז ביי זיי אָדער פעהיג אָדער אומפעהיג און אויב עס פּאַסירט מיט איהם עפּעס — איז עס זיין אייגענע שולד.

נאָכדעם ווי די פיער כאַסטאַדאָרען האבען שוין געוויזען זייער קונסט, קומען ארויס די פּיקאַדאָרען, דאס הייסט, די רייטענדיגע קעמפער מיט לאנגע שפּיזען (פּיקאַס). איין זייט פון זייערע פערד איז בעשיצט מיט א מין דיקע קאָלדרע און די אויפגאַבע פון די פּיקאַדאָרען איז צו זעהען, אז בלויז די בעשיצטע זייט פון'ם פערד זאל זיך געפינען אין פראָנט פון'ם שטיר. אזוי גיך ווי דער אָקס מאכט זיין אנגריף גיט איהם דער פּיקאַדאָר א שטאָך מיט דער שפּיז אין זייט. דער אָקס גיט דאן א שטויס מיט זיינע הערנער אין דעם פערד'ס בעשיצטע זייט און דאס פערד, מיט'ן רייטער צוזאמען קעהרט זיך איבער. און אויב עס געלינגט נישט די אנדערע קעמפער אפּצוווענדען דעם שטיר אין אַנ'אַנדער זייט, ווערט דעם פערד'ס בויך גלייך אויפגעריסען פון זיינע הערנער. דער שטיר קריגט אָבער אזוי פיל וואונדען פון די צוויי פּיקאַדאָרען מיט זייערע שפּיזען, אז ער ווערט נאך מעהר ווילד און ווען די באַנדעליעראָס קומען דער נאך מיט זייערע קורצע שפּיזען, הויבט זיך ערשט אן א נייער קאַמף און זיי צולעכערען אויס'ן נייע דעם קערפּער פון'ם אָקס, אז עס גיסען זיך פון איהם טייכען בלוט. צולעצט קומט ווידער דער הויפּט־מאַטאַדאָר, וועלכער פיהרט שוין איצט דעם קאַמף מיט א שווערד, וועלכע) ער טרייבט איין אין דעם צוווילדעטען שטיר'ס קערפּער עטליכע מאָל, ביז עס געלינגט איהם צו טויטען. דעמאָלט ברעכט אויס צווישען די פערזאַמעלטע א ווילדער יובעל-געשריי: „אָרעכאַ!“, וואס דאס מיינט „דעם אויער!“, מען זאל, הייסט עס, אפּשניידען דעם טויטען שטיר'ס אויער און דאס געבען אלס זיגס-צייכען צו דעם העלדישען מאַטאַדאָר. און ווען דאס ווערט דורכגעפיהרט ווערט דער זאל פערהילכט מיט נייע שטורמדיגע אָוואַציעס, ביי די קעמפער פערלאָזען די אַרענע.

דער מאַלפּע-מענטש

75) (סענסאַציאָנעלער ראָמאַן)

זי האט דערהערט די שריט איבער איהר קאפּ...

תיכף דערנאך האט זיך ארויבערגעטראָגען א מאדנער באַקאנטער גערויש, און פערשוואונדען אין דער ווייט —

אנ'אויטאמאָביל!

זי איז געווען, הייסט עס, אונטער א שאָסיי־װעג.

נו, זעלבסטפערשטענדליך, דער אלטער „גריק־טאַאורעס“ איז דאך געשטאנען אויף א בערגעל.

איצט האט זי זיך געהאט דערנעהנטערט צו דער איבער־פלאך פון דער ערד, און, עס קאן זיין, אז צוויי אדער דריי פוס איבער איהר האבען גע־לויכטען די שטערען.

פערצווייפעלט האט זיך אדעלע ארומגעקוקט וואו זי געפינט זיך, און א טירישע טויט־שרעק, האט זי געפּיהלט, גענומען זי ארום.

זי האט נישט געדענקט, אז זי דארף בעהערשען די נערווען, אז זי טאר נישט פערלירען דעם מוט...

דער אונטערערדישער קארידאָר האט זיך דארט פערקירעוועט אין א זייט.

פראנט האט זיך געעפענט אנ'אריינגאנג אין א ברייטען הייל.

אדעלע איז געבליבען שטיין, ווי א פערגלי־ווערטע:

אין דעם ראָזיגען הייל איז געווען ליכטיג, און זי האט דערזעהען ליגען צוויי מענשליכע קערפּערס...

זי האט זיך פלינק מיט דער האנד פערשטעלט דעם מויל, איינהאלטענדיג דעם פחד־אויסגעשריי וואס האט זיך שיער ארויסגעריסען פון איהרע בלאַס־געוואָרענע ליפּען.

די אויגען איהרע האבען זיך פערמאכט פאר אימה:

די צוויי מענשליכע קערפּערס, וואס זענען גע־לעגען אויף דער ערד זענען געווען טויטע — אהן קאפּ...

וואסער האט ארונטערגערינט טראָפּענווייז פון אויבען, און געטריפט אויף זיי, הילכיג אפּקלאַפּענדיג אין די טויטע קערפּערס.

אדעלע איז געשטאנען, ווי געליימט, נישט האָ־בענדיג די דרייסקייט זיך א ריהר צו טון, און קוקען ווייטער.

דער ווילען, ענדליך, האט אבער בעהערשט אין איהר די ווילדע אימה, האט זי אויסגעלאָשען איהר לאמטער, און בעטראכט מיט די אויגען דעם ארום און ארום.

הינטער דער ערשטער וועלבונג איז געווען א צווייטע, פונ'דאנען עס איז געקומען דאס ליכט.

אויך דארט איז געווען א מענש — איין מענש...

דערנעבענביי, אין דער טיפקייט פונ'ם פינס־טערען קארידאָר, האט א בלינצעל געטון א שטראַהל פון א לאמטער, און שאקעלדיג זיך און וואקעלדיג זיך, איז ער אוועקגעשוואומען פארויס, באַגלייט פון א טרוקענעם אונמענשליכען געלעכטער.

ציטערענדיג און פלאטערענדיג פאר שרעק האט זיך דאס מיידעל צוגעשפּארט צו דער וואנד.

זי האט זיך א ריהר נישט געטון, און איינ־געהאלטען דעם אטעם.

זי האט פערשטאנען ס'איז א סכנה עס דראָהט איהר, אויב מען וועט זי באַמערקען...

דער הייל איז פּלוצים פערהילכט געוואָרען פון א הארצרייסענד געשריי:

— ראטעוועט!... מיין גאט!... ראטעוועט!... בראקמאן איך וויל נישט שטארבען!...

דאס איז געווען מיסטער גרענאַרי פּענ'ס קול.

קאַפּיטעל זיבען און דרייסיג

די אויפּלי זונג

דער זעלבער הילפס־רוף האט געצוואונגען מאַריס בראקמאַנען לאָזען זיך לויפען מיט'ן פּארק צו דער אייזערנער טויער.

ביים טויער איז געשטאנען אנ'אויטאמאָביל מיט אויסגעלאָשענע לעמפּען.

ביים מאטאר איז געשטאנען אויף די קניע אנ'אויסגערגעשראָקענער מאַלאַיער, וועלכער האט געהאט צוגעפיהרט דעם אויטא.

— וואו איז דער הער? — האט מאַריס שנעל א פרעג געטון.

דער מאַלאַי'ער האט אנגעוויזען מיט'ן פינגער אויפ'ן וועג:

— דארט — האט ער ארויסגעשעפּטשעט, שטאַ־קענדיג זיך פון יעדער ווארט — דער טייוועל אין דעם גרויסען אויטא... ער איז ענטלאָפען.

מאַריס האט זיך מאמענטאל אנגעשטויסען, וואס דא האט פּאסירט.

דער אויטא פונ'ם „קעפּ־פאנגער“ איז באַפּאַ־לען דעם באַראָנעט און דער באַראָנעט איז ענט־לאָפען.

— וואוהין איז ער ענטלאָפען??

דער מאַלאַיער האט אנגעוויזען אויפ'ן וועג.

— אהין!

— בלייבט דא! — האט מאַריס באַפּוילען דעם נעהיים־אַגענט, וואס האט איהם באַגלייט — ער קאן זיך דא צוריקקעהרען. ארעסטירט איהם, און טוט איהם אן קייטלעך אויף די הענד. וואהרשיינליך איז ער באַוואַפענט, און זעט פרובען באַגעהן זעלבסט־מארד... אלענפאלס זייט אויף אלע גרייט!

מאַריס האט אזוי גרינדליך גוט געקענט די ראָזיגע מקומות אז מיט צוגעמאכטע אויגען וואָלט ער געקאנט געפינען יעדען בערגעל און הייפעל אין פעלד.

דעם מיסטער גרענאַרי האט ער אבער בשום אופן נישט געקענט געפינען.

פּנדערוויטענס, הינטער דעם פערקעהר פון וועג האט ליכט געבערענט אין די פענסטער, פון'ם אלטען לאנגוואל און מאַריס האט זיך געלאָזט אהין געהן.

אינ'ערגיץ האט ער נישט אנגעטראָפען אויף גראַנאַריס שפּורען.

מאַריס איז אריבערגעקראָכען איבערן פּאר־קאן און אנגעקלאַפּט אין דער טיר.

א מינוט איז נישט אריבער און די טיר האט זיך געעפענט.

דער באַלעבאָס גופא האט איהם באַגעגענט אויף דער שוועל.

דער אלטער האט געהאט אויף זיך אנגעטון א זיידענעם כאלאט מיט א ברייטען גארטעל אויף די לענדען.

א זעהר באַקוועמער כאלאט — האט מאַריס א טראכט געטון.

— ווער איז דארט? — האט דער אלטער לאנגוואל א פרעג געטון, שלעכט ארויסנטערענדיג זיך אין דער פינסטער. — אך, גאט מיינער, דאס איז דאך מיסטער בראקמאַן, דער פארשטעהער פון גע־רעכטיגקייט! ביטע זעהר, מיסטער, ביטע זעהר, קומט אריין!

(פארטזעצונג קומט).

האנדעלס=צייט ערב די הגאות

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דאס אינערן-מיניסטעריום וועט מארגען אדער איבערמארגען ארויסגעבען א פעראָרדנונג וועגען דער האנדעלס צייט ערב די הגאות: דעם 18, 19, 20, 21 און 23 ד. ח. וועלען די געשעפטען מעגען זיין אפען ביז 9 אווענד.

דעם 22-טען — פון 1 ביז 6 אווענד. דערפאר וועלען דעם 24 די געשעפטען מוזען זיין בעשלאסען ביז 6 אווענד.

ענגלאנד און די סאוויעטען

לאנדאן, 10. (אטאו) דאס אנקומען פונ'ם נייעם סאוויעטישן אמבאסאדאר סאקאלניקאוו ברילאנט ווערט אפגעווארט היינט.

דער ראטגעבער באגאמאלאוו געפינט זיך שוין פון נעכטען אין לאנדאן.

דאס איבערגעבען די פולמאכט-בריף פון דעם נייעם אמבאסאדאר דארף געשעהן אין די נאהענטסטע טעג.

קאנדאלענץ פון גענ. שיקארסקי צוליב'ן טויט פון ד"ר רייך

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דאס יודישע קאלא האט היינט בעקומען פון פאריז א קאנדאלענץ-דעפעשע פונ'ם גענעראל סיקארסקי צוליב'ן טויט פון דעפ. ד"ר לעאן רייך.

אנ'אויפרייס אין א פילם-פאבריק

10 מענשען פערברענט געווארען; 25-שווער פערוואונדעט

ניו-יארק, 10. (אטע) היינט, פארמיטאג איז פארגעקומען א מורא'דיגער אויפרייס אין א פילם-אטעליע, פון וועלכען עס איז ענטשטאנען א רויזיגע שרפה, וואס האט אנגעמאכט אונגעהויערע היזקות.

10 ארטיסטען זענען פערברענט געווארען אויף טויט און 25 זענען שווער פערוואונדעט געווארען.

ענטדעקט א קאמיטעט צו פערשפרייטען קאמוניסטישע פראפאגאנדע צווישען שילער

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט), דא איז ענטדעקט געווארען א קאמיטעט, וועלכער האט געהאט דעם ציל צו פערשפרייטען קאמוניסטישע פראפאגאנדע צווישען די שילער און שילערינס פון די מיטעל-שולען. דער קאמיטעט איז בעשטאנען פון 6 פערזאנען צווישען זיי איין לעהרער.

אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען דורכגעפיהרט געווארען רעוויזיעס אין 20 ערטער, דערונטער אין א רייהע יודישע מיטעל-שולען. אין איין פרויען-גימנאזיע איז די רעוויזיע געמאכט געווארען בעת די לעקציעס און צוויי שילערינס זענען ארעסטירט געווארען; זיי ווערען בעשולדיגט אין אנטיילנעהמען אין קאמוניסטישע דעמאנסטראציעס.

געזונדהייטס-ראט, סאמועל יעסנער געשטארבען

קעניגסבערג, (יט"א) דא איז געשטארבען אין עלטער פון 71 יאהר דער בעקאנטער הער מאטאלאג געזונדהייטס-ראט סאמועל יעסנער, די ווערק פון סאמועל יעסנער וועגען הויט- און געשלעכטס-לייד'ן זענען איבערגעזעצט געווארען אין פערשידענע שפראכען, ער איז געווען במשך פון 10 יאהר ראטמאן אין קעניגסבערגער שטאדט-ראט.

איינער אנ'אראבישער אדוואקאט שטעלט א קלאץ-קשיא:

— צי מיינט איהר, אז די אראבער קוקען אויף דער ציוניסטישער פאהן מיט ליבע?..

און א צווייטער ניט צו:

— וואס בעדייט די ציוניסטישע פאהן?

דערויף ענטפערט דער ערות:

— איהר ווילט, כ'ואל זאגען, אז ס'איז די פאהן פון א פראנט-ארמעע — אזוי איז עס נישט... יודישע יונגעלייט האבען געמאכט א דעמאנסטראציע און זיי האבען צוליב רעקאראטיווע טעמים געטראגען די ראזינע פאהן.

דער ערות וועט ווייטער אויסגעהערט ווערען מארגען.

דער ערשטער יודישער עדות

ווערט אויסגעהערט דורך דער אויספארשונגס=קאמיסיע אין ארץ=ישראל

ירושלים, 10. (טעלעגראפיש דורך יט"א) אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער אויספארשונגס קאמיסיע איז דער פארזיצער וואלטער שאו ארויסגעטראטען מיט שארפע ווערטער נעגען דעם ארגאן פון דער אראבישער עקזעקוטיווע „פעלעסטיין“, וואס האט אין זיין ענגלישער אויסגאבע געמאכט אנ'אנפאל אויף סער מעריואן, שרייבענדיג, אז ער איז כלומרשט „געשלאגען געווארען“ דורכ'ן הויפט-מופטי אויף דעם געהיימען פערהער ביי דער אויספארשונגס-קאמיסיע, און אז סער מעריואן פיהלט זיך דאך נישט נידערגעשלאגען, ווייל ער בעקומט געגוג געלד פון די ציוניסטען...

— אזא אנפאל אויף איינעם פון די פעהיגסטע פארשטעהער פון דער ענגלישער אדוואקאטור — האט וואלטער שאו אויסגערופען — טאר זיך מעהר נישט איבער'חזר'ן!

דערנאך איז די קאמיסיע צוגעטראטען צו אויסהערען די עדות פון יודישען צד.

דאס אויסהערען די עדות פון אראבישען צד האלט מען פאר פערענדיגט.

דער ערשטער ווערט אויסגעהערט דער פארשטעהער פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין ארץ-ישראל, ה' יהושע ברוידא.

די ערשטע פראגע איז:

— וואס האט, לויט זיין מיינונג, געפיהרט צו די טרויעריגע געשעהענישען?

דער ערות שטעלט קודם-כל פעסט, אז אויף זיין אמט האט ער זיך נישט פערנומען מיט קיין פאליטיק.

דער ערות ווערט גענומען אויף א קרייץ-פערהער דורך די אראבישע אדוואקאטען. איינער פון זיי פרעגט דעם ערות וועגען דער ציוניסטישער פאהן, וואס איז געטראגען געווארען בעת דער יודישער דעמאנסטראציע ביים כותל מערבי אום תשעה באב, און צי בעדייט נישט די פאהן, אז די יודען ווילען בעהערשען א"י?

דער ערות שילדערט די יודיש-אראבישע בעציהונגען אין דער וואוינונג פון לוק'ן. אויף דער ראזינער פערזאמלונג דערצעהלט ער איז ארומגערערט געווארען די פראגע, וועגען א געמיינזאמען יודיש-אראבישען אויפרוף.

דער סעקרעטאר פון דער אראבישער עקזעקוטיווע האט זיך דאן אונטערגענומען צו פיהרען א בערוהיגונגס-אקציע צווישען די אראבער, אבער ווען ס'האט געהאלטען ביי דעם געמיינזאמען אויפרוף האט ער דעם ענין אפגעפטרט מיט אנ'איראנישען שמייכעל.

דאן איז אויך געערערט געווארען וועגען ארויסלאזען בעזונדערע אויפרופען. אויך לוק האט געוואלט אונטערשרייבען די ראזינע אויפרופען, אבער די פארשטעהער פון די אראבער האבען זיך אפגעזאגט דאס צו טון.

דער פארשטעהער פון דער רעגירונג, אדוואקאט פירי פרעגט דעם ערות וועגען דער רעפעשע, וואס איז ארויסגעשיקט געווארען צום ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט קיין ציריך, אין וועלכער עס ווערט געזאגט, אז די בריטישע פאליציי האט ברוטאל געהאנדעלט נעגען די יודען אויף דער לוית פון אומגעקומענעם תימנ'ער יוד, מזרחי.

דעם ערות ווערט אויך געשטעלט די פראגע:

— וואס וואלט געקאנט פערהיטען פאר די טרויעריגע געשעהענישען?

דערויף ענטפערט דער ערות: — א רעגירונג מיט א שטארקערער האנד! אגב, זאגט ער, איז געווען געדרוקט א נאטיץ אין „דואר היום“, וועגען א פערוואונדעטען יודען, וועלכער האט זיך אויסגערעדט, אז בעסער וואלט ער דערהרג'עט געווארען אויף טויט, איידער ער איז געווארען געבראכט אין דער פאליציי, א רעגירונג פון א שטארקער האנד וואלט אין אזא פאל בעשטראפט אדער די פאליציי, אדער די צייטונג פאר פערשפרייטען פאלשע ידיעות.

אנ'אראבישער אדוואקאט בעמיהט זיך צו דערווייזען, אז דער דורכגאנג ביים כותל ברענגט נישט קיין שאדען די יודישע מתפללים. דערויף דערקלערט דער ערות: — איהר קאנט מאכען 4 דורכגענג. דער עיקר אבער בעגעהט נישט קיין מיסברויכען אין בייזוויליגקייט, וואס שטערען די גאנצע צייט אנגעווענרעט נעגען אונז.

די אראבישע אדוואקאטען שטעלען דעם ערות אזוי פיל בייזוויליגע פראגען, אז די אויספארשונגס-קאמיסיע ווערט ממש ארויסגעבראכט פון געדולד. איינער פון דער קאמיסיע רופט זיך אפילו אפ: — אפשר איז נענוג צו שטעלען פראגען.

כ'קויף און צאהל די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, דימענטען, פערל

אי אויך לאמבארד-קוויטען. פלאץ וואלנאשטשי 10 (נעבען מארק), 1-טער שטאק, פראנט, האפעליוש. 069

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

ווי אויך נעגעלישע הויט-קראנקהייטען. קאסמעטיק.

קווארץ-לאמפ. עלעקטרישע וויל-קאבינעט קאסמעטיק.

ווייזיט 3 זל.

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאז און הארן-קראנקהייטען

8 NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4–7 אווענד.

צוריקגעקעהרט.

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6–8 אווענד

לעבער

מאשינאווע

ווערען אנגענומען אויסצוגייהען צו ביליגע פרייזען

ביי ג. נאודמאן

29 צגעלניאנא 29

צו פערמיטען

א פלאץ

מיט שאפעס אויף זגיערזשער גאס. צו ערפאהרען ביי ה' מאראוויעץ, פאדושעטשנא 23.

מעקלערס געוואונשען.

צו פערדינגען

א גרויסע שטוב מיט 2 פענסטער.

אנדזשעיא 13, וו. 4, ביי ל. וואלמאן. 8116

צו פערמיטען

א שטוב פון 2 פענסטער זאפארט אויף פראנציסקאנער גאס. צו ערפאהרען אויף אלעקסאנדריסקא גאס 9, ביי א. צוקערמאן.

א שטוב

מיט א קוך

מיט בעקוועהמליכקייטען, פראנסאווע זוניגע וואוינונג איז פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען פראנציסקאנער 30 ביים ווירט. 12070

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27

tel. 51-78

הויט און וועגערישע קראנקהייטען און ליבעהיילאינסט.

נעמט אן פון 4–7 אין אווענד

וויכטיג פאר דרוקער!

עטליכע קאמפלעטען נייע

האלץ=שריפט

(פוילישע און יודישע)

אין פערשידענע גרעסען,

פרייזווירדיג צו פערקויפען.

צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג. 8102

Kino MIMOZA

ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!

„די ליבע פון א קאזאק“

געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון לעוו טאלסטאי

אין דער הויפט-ראלע

JOHN GILBERT

צו דעם דאזיגען בילד איז ספעציעל אנגאזשירט

א גרויסער רוסישער כאר

וואס וועט אויספיהרען א רייהע פון די בעסטע רוסישע לידער.

נעכסטער פראגראם: „די פערשטויסענע“

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

przeprowadził się na ul. Piotrkowskiej 70 róg Traugutta).

Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp., od 6 do 8^{30} wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

צאהן=ארצט

St. Gelberg

וואוינט יעצט

14 Zawadzka 14

נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7

Dr. med. J. Szmerłowski

פרויען - קראנקהייט

17 פיעטרקאווער 17

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

איבערצוגעבען

א גרויסען קעלער

טרוקענעם

געאייגנעט פאר א געשעפט אדער ווערקשטעל.

צו ערפאהרען ביים טאפעצירער נאווומיעסקא 4

ו. י. ז. א.

היינט, מיטוואך, דעם 11. ד. ח. קומט פאר אין לאקאל פון ו.י.ז.א. (פזשעיאזד 2) א פארלעזונג פון פראפ. בראנדשטעטער

א.ד.ט.: „היינע אלס יוד“

אנהויב 9 אין אווענד. פאר מיטגלידער און איינגעפיהרטע געסט איז דער איינטריט פריי.

איינלאדונגען אויף דער אימפרעזע פון חנוכה-באזאר גיט ארויס דער סעקרעטאריאט פון ו.י.ז.א. טעגליך פון 5 ביז 10 א זייגער אווענד. 3113

די אלע גלויביגע פון

מארעק יאסקאוויטש

פיעטריקאווער 22,

ווערען געבעטען אין זייער אינטערעס צו קומען פון 9 ביז 10 אוו. צו ה' מ. ל. רעגענסבערג, זאכאדניא 34, טעל. 129-26. 3107

א לאנגיעהריגער געוועזענער

גערבטס-סעקרעטאר

שרייבט אלערליי בימעס און קלאגעס, קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס אין אלע שטעדט פון פוילען.

א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים

B. MANN, Piotrkowska 10.

Dr. MICHAŁ LIPSKI

הויט-, וועגערישע און אורין-קראנקהייטען

זאכאדניא 65 (פיעטריקאווער 46) טעל. 203-51

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 2 – 4 און 7 – 9, אין חגאות 9 – 1.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.